

**Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií**

Bakalářská práce

**Kvalitativní analýza diskursu: Postoje vybraných českých deníků
s rozdílnými politickými zaměřenými k podpisu smluv o výstavbě
radaru v Brdech.**

**Qualitative discourse analysis: Attitudes of the selected Czech
newspapers with the different political views to the agreement on
locating the American radar equipment at the territory of Czech
Republic.**

Autor bakalářské práce: Anna Voronkova; UČO:11983

Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Miloš Havelka, Csc.

..

Praha, 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 22.05.2010

.....

Poděkovani:

Chtěla bych velice poděkovat panu profesorovi Miloši Havelkovi za jeho vstřícný a za všech okolností vřelý přístup, odborné rady a trpělivost, se kterou mi byl v průběhu celého procesu tvorby této práci nápomocen.

Anna Voronkova

OBSAH

1. Úvod.....	8
2. Charakteristika práci a výzkumný problém.....	8
3. Cíl práce.....	10
4. Teoretické zakotvení výzkumu.....	10
4.1. Co je to média?.....	10
4.2. Politická komunikace.....	11
4.3. Zpravodajství a jeho hodnoty.....	12
4.4. „Gatekeeping“.....	12
4.5. „Informační válka“.....	13
4.6. Výzkumná strategie.....	13
4.7. Průběh analýzy mediálních sdělení.....	14
5. Reprezentace deníků.....	17
5.1. Právo.....	17
5. 2. Lidové noviny.....	17
6. Úvod do problematiky.....	19
6.1. K čemu radar slouží?.....	19
6.2. Historie vývoje „radarové“ otázky.....	19
6.3. Základní periodizace celkového „radarového příběhu“ v Čechách.....	20
6.4. Základní východiska americké zahraniční a bezpečnostní politiky – krátký historický přehled.....	21
7. Deskriptivní část.....	23
7.1. Deník hlavních událostí, které se odehrály ve zkoumaném období (07. – 11. 2008).....	23
7. 2. Problematika radaru ve zkoumaných médiích za červenec 2008.....	23
7. 3. Problematika radaru v médiích za srpen-listopad 2008.....	40
8. Analytická část.....	47
9. Analytická část II.....	60
10. Závěr.....	65

1. Úvod.

“/.../Fakta nemohou vzhledem k povaze věci sama o sobě zajistit existenci společného systému myšlenek, interpretací a hodnot nezbytných pro životaschopnost společnosti /... / O problémech, které by ve světě samotného rozumu zůstaly otevřené, se musí rozhodnout předem. /.../ Pouze předvybrané či předvynalezené myšlenky mohou spolehlivě udržet specifickou organizační výstavbu. Volné informace by ji zničily. /.../ Jinými slovy, rozum nemůže vytvořit konsensus, tvořící základ společenského řádu“.

(E. Gellner)

2. Charakteristika práce a výzkumní problém.

Téma o umístění americké radarové základny systému obrany proti mezikontinentálním balistickým střelám v ČR upoutala pozornost velké části veřejnosti již od roku 2006 až do roku 2009. Veřejné mínění ohledně tohoto projektu už od začátku bylo silně polarizováno. Otázka umístění americké protiraketové základny získala takový velký ohlas, protože se jednalo nejenom o pouhou výstavbu tohoto zařízení, ale vlastně o určení české orientace v zahraniční politice. Rozhodla jsem věnovat svou bakalářskou práci problematice výstavby radaru v médiích, protože média hrají jednu z nejvýznamnějších rolí v utváření veřejného mínění, a právě skrze ně lze posoudit jak ta či jiná skupina obyvatelstva pohlíží na konkrétní problematiku. Jiným důvodem k zpracování tohoto tématu posloužil můj zájem o rusko-české vztahy. Chtěla bych pokračovat v zabývání se touto tematikou v navazujícím magisterském studiu. A právě proto, v poslední části své bakalářské práci, jsem se pokusila o popis postojů, které zkoumané mnou média mají na současné Rusko.

Hlavní deníky, které jsem si vybrala na zpracování jsou-„Právo“, které je považováno za levicově orientované noviny, blízké k sociální demokracii a „Lidové noviny“, které jsou spíše známé jako liberálně zaměřené. Pro svůj výzkum, vzhledem k velkému objemu informací v denících, jsem zvolila krátké období, podepsání

smluv¹ o výstavbě radaru na území ČR. Tedy budu se zabývat články na téma výstavby radaru, které se objevily na stránkách vybraných deníků v období 5 měsíců od července do listopadu 2008. Vybrala jsem toto období, protože právě v průběhu těchto 5 měsíců v obou listech vyskytoval největší počet článků a komentářů k „radarové“ problematice.

Ve své práci se zabývám hlavně institucionálním čili organizačním (komunikační procesy v rámci politického systému apod.), a celospolečenským (komunikační prostředky, potenciálně dostupné všem příslušníkům dané společnosti, tj. masmédi) typem komunikací. (Podle typologie mezilidské komunikace. „Média a společnost“ Jiráček a Köpplová (2003)). Pokouším se totiž o analýzu argumentů „pro“ a „proti“ v souvislosti s problematikou výstavby radaru v uvedených denících. Názor na to se dá vytvořit prostřednictvím porovnání novinových komentářů nebo samotných článků. Tato práce, by měla vytvořit analýzu mediálního obsahu podložené názory, které prosazují noviny v souvislosti s danou problematikou. Poukázat na metody prosazování vyhovujících hledisek a opoziční kritiku.

V deskriptivní části předložím obecnou problematiku, tedy co se dělo a jak se k uvedeným událostem stavěli komentátoři obou deníků- jejich názory a argumentaci. Jelikož otázka umístění radaru nezasahuje jenom do sféry zájmu České Republiky, ale rozšiřuje se také na Polsko a bezprostředně se týká Ruských a Amerických zájmů v oblasti zahraniční politiky, budu muset ukázat postoje i těchto zemí na výstavbu americké protiraketové základny. V první analytické části se pokusím vytvořit přehled zájmů a politických zaměření a popsat postoje deníků „Právo“ a „Lidové noviny“ k výstavbě základny a k rusko-české a americko-české spolupráci. V druhé analytické části se budu snažit vytvořit konkrétní přehled toho, jak vybrané deníky vnímají současné Rusko, jaký k němu mají postoj a jakou argumentací uvádí, aby své názory potvrdili.

3. Cíl práce.

---

¹ Hlavní smlouva o umístění radaru v ČR byla podepsaná v Praze 09. 07. 2008; dodateční smlouva SOFA, která stanovuje právní rámec pobytu amerických vojáků na území ČR byla podepsaná v Londýně 22.09. 2008. Obě smlouvy byly schváleny senátem 28. 10. 2008.

Hypotéza, kterou bych chtěla tímto výzkumem ověřit je: „Předpokládám, že stanoviska deníku „Právo“ jsou spíše nakloněné k Rusku a naopak stanoviska „Lidových novin“ jsou více pozitivní k USA. Budou se podle mě překrývat v hodnocení. Prostřednictvím komentářů se tyto deníky budou pravděpodobně snažit manipulovat s informací tak, aby jejich stanoviska vypadaly zcela oprávněnými a potvrzovaly se.“ Zajímavým bude sledovat, jaké používají metody k prosazování svých hledisek (např. kladení důrazu na vybrané části článku apod.).

Dalším cílem mé práce je poukázat vztah obou zkoumaných deníků k Rusku. Podívat se jak tuto zem oba deníky vnímají a reprezentují v souvislosti s její námitky k výstavbě americké radarové základny.

Cílem je interpretace článků, nikoli kritika, nebo překlánění se na něčí stranu. Jedním ze záměrů je také poskytnout argumentaci k vytvoření vlastního názoru u čtenáře této práce. Předpokládám také, že nejdříve se budou zpracovávat podobná témata, které nesou zpravodajský charakter. Až potom se rozdělí na jistá podtémata, která kritizují nebo ospravedlňují určité postupy či události.

4. Teoretické zakotvení výzkumu.

„Ve svém jednání se neorientujeme podle skutečnosti samé, nýbrž většinu informací získáváme ze sekundárních pramenů. Většina lidí mají své přesvědčení a volí mezi jednotlivými věcmi podle svých zásad, proto každému z nás se různé zkušenosti zdají být různě důležité“. (M. Havelka. „Dějiny a smysl“. Str. 12.) *„Pojetí jak současného dění, tak i dějin vůbec hodně splývá s naším hodnocením“.* (tamtéž, str. 113). Proto je velice důležité, jak jsou určité události „servírované“, tedy v kontextu jakých jiných události se podávají a v jakých barvách se ukazují čtenáři a ovšem jak se hodnotí.

4.1. Co je to média?

Slovo „médium“ pochází z latinského pojmu pro střed, prostředek nebo zprostředkujícího činitele (www.wikipedia.org „média“). Jsou to prostředky masové komunikace, které přenášejí informace od komunikátora (podavatele) k adresátovi (příjemci). V současnosti se hovoří též o velkých mediálních organizacích, odkud mediální profesionálové šíří za pomoci technologických prostředků standardizované informace heterogennímu a rozptýlenému publiku. Jedna ze základních kategorizací

nabízí dělení na média „tištěná“ (noviny, časopisy), elektronická (rozhlas, televize) a nová (internet), založená na digitálním zpracování a přenosu dat. (CVVM. Slovníček pojmů, „masová média“). Termín „masmédia“ se tedy užívá pro veřejný sdělovací prostředek s velkým počtem oslovených příjemců. („Média a společnost” Jiráka a Köpplová (2003)). Charakteristickými rysy masmédií jsou tedy oslovování velkého auditoria, všeobecná přístupnost a nakonec industriální charakter výroby a šíření materiálu. Jiráka a Köpplová ve své knize „Média a společnost“(2003), považuje za klíčové aspekty existence médií:

- Média jako společenská instituce, které se ve velkém podílejí na zajišťování komunikaci ve veřejné sféře, a tím přispívají k rozvoji, ustavování a proměnám kultury, tedy sdílených významů, hodnot a výkladu světa.
- Propojenost médií s dalšími sociálními systémy.
- Mediální komunikace jako přenos sdělení (s jednoho místa na mnoho míst), nebo jako zdroj, který potvrzuje platnost dané ideologii. (tamtéž, str.

Podle Jiráka a Köpplové, v dějinách mezilidské komunikaci člověk vždy hledal postup, jak by mohl zpřístupnit nějakou informaci nebo sdílení většímu počtu lidí. A tak, „zlomem v úsilí o hledání technologií dovolující multiplikaci sdělení“ se stal vynález knihtisku kolem roku 1450. Během svého historického vývoje, se média stále víc a víc podílela na utváření společenského, kulturního a posléze i politického života společnosti. („Média a společnost” Jiráka a Köpplová (2003), str. 21)

4.2. Politická komunikace.

Masová média, v jejichž rámci probíhá výměna informací a symbolických obsahů, jsou jednou z nejdůležitějších složek tvorby veřejného mínění. Ve světě moderní demokracie jsou média prostředníkem mezi politickými institucemi a občany. Jsou jakousi „čtvrtou mocí“, která ovlivňuje chápání a rozhodování jedinců. (W. Schulz, L. Hagen, H. Scherer, I. Reifová: „Analýza obsahu mediálních sdělení“). O přízeň voličů se obvyklé uchází více stran či kandidátů, a nejúčinnější způsob, jak dát o sobě vědět co největšímu počtu lidí jsou jistě masmedia. Členové vlády, parlamentu nebo politických stran zpravidla vystupují v médiích, díky čemuž

se stávají veřejně známými. Zpravodajství na druhou stranu potřebuje politiky, jako zdroje informace, což podmiňuje těsnou spolupráci těchto dvou mocných institucí. (tamtéž). Veškerá medializovaná sdělení jsou interpretace a komentáře, která jsou prostředkem k tvorbě jak názorů, tak i kritiky a kontroly moci, stabilizaci politických a kulturních předsudků. Jak volby, tak i přijetí důležitých rozhodnutí probíhají prostřednictvím komunikačního procesu mezi kandidátem či politickými stranami a občany, a tak lze říct, že masová média jsou nezbytná pro fungování demokratického státu (tamtéž). Pokud si spotřebitel může vybrat z velkého počtu informací, to nejvhodnější pro sebe, je naprosto legitimní, když nějaké vydání prosazuje svá vlastní stanoviska a třeba podporuje určitou politickou stranu a kritizuje jinou (tamtéž).

4.3. Zpravodajství a jeho hodnoty.

„Média se stále více dostávají do samého jádra kulturních, sociálních, politických a ekonomických kontextů. A tyto kontexty chování médií jak ovlivňují, tak jsou jim samé ovlivňované“. (J. Watson, (1998), str. 1.) Současná masmédia nám nabízí celou řadu obsahů, které slouží k různým účelům: odpočinek, vzdělání, informování. Zpravodajství však, v rámci veškeré této produkce, má zcela zvláštní postavení. (T. Trampota „Zpravodajství“ (2006), str. 23). T. Trampota ve své knize definuje pojem „zpravodajství“ jako „nabízení informací (tzv. zpráv) o rozmanitých událostech, které by mohly být pro příjemce užitečné- nebo alespoň zajímavé.“ Tyto zprávy nám pomáhají v utváření přehledu o skutečnosti, poskytují nám jakýsi vztah k realitě, informují nás o událostech, které se odehrály doma, nebo někde ve světě (tamtéž). Věrohodnost těchto informací vychází z představy o tom, že „média jsou skutečně schopná nabídnout to, co je důležité, významné, pro příjemce relevantní“ Z toho však vyplývá otázka: „Jak poznáme to „důležité“ a „relevantní“ pro toho, či jiného příjemce?“ (T. Trampota „Zpravodajství“ (2006), str. 24).

4.4. „Gatekeeping“.

Pojem „gatekeeping“ („hlídání brány“) poprvé použil D. White v roce 1950. D. M. White, The Gatekeeper, a Case Study in the Selection of News, (1997). Str. 383-390

Tímto slovem se označuje osoba, plnící ve zpravodajství roli „vratného“. Informace, které se dostávají do tisku, jsou přímo provázané s osobou zpravodaje, redaktora či

editora. Právě tyto lidi rozhodují o tom, jaká informace se objeví na stránkách novin nebo jiných médiích. (T. Trampota „Zpravodajství“. (2006), str. 38.) Existuje velké množství potenciálních zpráv, ale úkolem novináře je vybrat to nejdůležitější a nejvýznamnější z tohoto celku. Jednou z podstat komunikačního procesu je totiž výběr toho, co bude, a také nebude sděleno. (P. Shoemaker, Gatekeeping: Sage, Thousand Oaks, 1991)). Avšak nelze jednoznačně říct, že jenom redaktor určuje obsah sdělované informací, působí tu i řada dalších faktorů, jakožto vnější (např. působení celkového kulturního prostředí), nebo vnitřní (uspořádání mediálních organizací) vlivy. Při výzkumu vlivu redaktorů na povahu mediálních obsahů se také musí předpokládat, že každý z nich pochází z určitého prostředí, má své vlastní zkušenosti, postoje a názory (T. Trampota „Zpravodajství“. (2006)).

4.5. „Informační válka“

Konec XX stol. byl poznamenán objevením nové zbraně. Jedná se o tak zvané informační zbraně. Není pochyb, že informační války existovaly již dávno před 20. stol., avšak v minulosti lidé se navzájem ovlivňovali jen prostřednictvím přímého kontaktu- bezprostřední komunikaci, během které probíhala výměna slov, intonací, gest a mimiky. Soudobé metody působení na lidské vědomí jsou mnohem rozmanitější (Слесаренко И. „Камни преткновения в деятельности и исследованиях масс-медиа и массовых коммуникаций. Украинская журналистика в контексте мировой: Сб. научн. Трудов.“ (1998). Str. 36-38). Díky praktickým zkušenostem, které se shromažďovaly po celá tisíciletí a rovněž i v důsledku vytvoření speciálních technologií komunikaci, spolupůsobení a řízení lidských spolků, tyto metody se zdokonalovaly- stávaly vybroušenějšími a účinnějšími. Proto, informační válka je ničím jiným, než kombinací zjevných a skrytých směřovaných informačních interakcí opozičních systémů (tamtéž). Cílem je ovšem dosažení určitého zisku v materiální sféře na úkor toho druhého. Na základě této definice informační války, použití informačních zbraní především znamená práci s veřejným míněním a ideologii protihráče. A proto informační bezpečnost, informační válka a její zbraně v současné době dostávají tolik pozornosti (tamtéž).

4.6. Výzkumná strategie.

Při sběru materiálu a jeho zpracování, jsem se řídila jak pravidly kvalitativního, tak i pravidly kvantitativního výzkumu. Během práci s deníky Právo a Lidové noviny jsem rozebírala všechnu informaci na téma radaru, která byla v listech k dispozici. Relevantní informace se nacházely v rubrikách „Titulní Strana“, (dále názvy rubrik se u deníků liší) „Domov“/„Zpravodajství“, „Publicistika“/„Komentáře LN“ a „Ze Zahraničí“/„Svět“.

Postupovala jsem pomocí pravidel obsahové analýzy, jež je systematickým a intersubjektivně (každým jiným jedincem) ověřitelným způsobem popisu mediálních obsahů. Pro zjištění působností masových médií bylo třeba sestavit model komunikačního toku, při jehož vytváření jsem se řídila Lasswellowým popisem procesu komunikace. (W. Schulz, L. Hagen, H. Scherer, I. Reifová: „Analýza obsahu mediálních sdělení“). Lasswellová formulace totiž představuje komunikaci jako řízený proces, začínající u „podavatele“ a dosahující cíle u působnosti. Dělá to pomocí kladení otázek: „Kdo řekl co komu, jakým kanálem a s jakým efektem?“² (tamtéž). Obsahové analýzy tohoto typu se často provádějí s cílem dozvědět se něco o představách novinářů a vypovídají o tom, jakou informaci používají média pro vyličení politické situací doma a ve světě (v případě mého okruhu zájmů). Zdůrazňují, že tato bakalářská práce nemá za účel pokládat konkrétní otázky a odpovídat na ně. Je to analýza obsahu dvou na sobě nezávislých novin, které mají rozlišná hlediska, protože jejich ideologická zaměření jsou různá. Proto mým cílem je pouze vymežit, popsat a porovnat, nikoli hodnotit či přiklánět se na něčí stranu. Avšak, hodnocení čili komentáře k interpretujícím článkům, ovšem v podání novinářů dotyčných deníků, tu budou hrát jednu z nejdůležitějších rolí.

4.7. Průběh analýzy mediálních sdělení.

Tiskové zprávy jsou jedním z nejdůležitějších zdrojů informací, protože informuje skoro o všech aspektech společenského dění. Analýza tisku může například posloužit jako dobrý zdroj pro plánování různých reklamních či volebních kampaní. Často se také koná monitorování tisku za účelem zjistit veřejné mínění, rating politiků, organizací nebo událostí. (J. E. Richardson: „Analysing newspapers: an approach

---

² Podrobněji svůj postup podle Lasswellova modelu popisují v oddílu „Průběh analýzy mediálních sdělení“

from critical discourse analysis“). Přehled tisku tematický nebo obecný. Na základě tištěného materiálu se připravují i tzv. digesty a přehledy, které pak mohou být předložené obchodním nebo politických organizacím (tamtéž).

Podle knihy J. Richardsona „Analysing newspapers: an approach from critical discourse analysis“, mezi různé metody sběrů a zpracování informací, zvláštní místo zaujímá kontent-analýza. Je to obsahová analýza, provedená na základě formalizovaných postupů. Spočívá na zdůraznění v textu několika klíčových pojmů nebo jiných významových jednotek, a v následujícím spočítání frekvenci jejich použití, porovnávání různých elementů textu mezi sebou a celkovou zpracovávanou informací. Takováto obsahová analýza se provádí nikoli náhodně, nýbrž díky speciálním metodám, které by měly zajistit dosažení platných a objektivních výsledků (tamtéž).

Základní stupně obsahové analýzy jsou podle J. Richardsona následující:

- a) definice účelu, určení postupu výzkumu;
- b) určení selektivních vzorků (tzn. úseků textu, které jsou postačující pro analýzu celé zkoumané publikaci nebo celkové problematiky, jež zabezpečují vysokou úroveň reprezentace daného výběru);
- c) určení jediného sémantického výkladu klíčových pojmů výzkumu;
- d) vypracování kódů a seznamu charakteristik textu (jednotek analýzy), v souladu s účelem výzkumu;
- e) vypracování dokumentu, kódovacího seznamu a pokyny pro kódovače;
- f) určení systému výzkumu;
- g) zpracování údajů na počítači;
- h) předložení výzkumních výsledků;

Avšak takový výzkum vyžaduje hodně času a prostředků, proto dá se také využít také metodu express-analýzy. Taková analýza se zakládá na spočítání obsahových elementů zkoumaného materiálu: údaj, konflikt, argument, téma, shrnutí. Důležité pro express-analýzu je i soupis charakteristik publikací, jež jsou komentáře, informační hodnota, aktualita, průkaznost a konstruktivita. V průběhu obsahové analýzy se tyto charakteristiky kódují, tedy se označují určitým číslem, a pak,

v procesu přečtení materiálu se zařazují do vhodné rubriky (J. P. Gee: „An introduction to discourse analysis).

Během sběru a zpracování dat pro svůj výzkumný projekt, jsem použila prvky jak úplné, tak i „express“ obsahové analýzy (tamtéž).

Je třeba uvést, že komentáře k článkům představují hlavní zájem ve výzkumu, protože právě v nich novináři zpracovávají původní neutrální informaci, která tak nabývá na zvláštním významu a dostává určitý směr. Metoda analýzy komentářů:

- Tematická (o čem?).
- Motivační (proč?).
- Kritická (dějiny, polit. tradice).
- Argumentační.
- Ideologicko-persuativní (názory, kritika).

Pro lepší a kvalitnější zpracování a porozumění komunikace, která probíhá mezi interprety nezávislých článků a novináři, použijí již zmíněný Lasswellův model komunikačního procesu (W. Schulz, L. Hagen, H. Scherer, I. Reifová: „Analýza obsahu mediálních sdělení“). Postup je následující:

- a) Studium podavatele. Tj. povšimnout si, které novináře se zrovna věnují rusko-americké problematice (většinou jsou to jen pár lidí), jakým způsobem ji komentují, jaké jsou jejich stanoviska, na jaké problémy a detaily nejčastěji upozorňují čtenáře, co zdůrazňují a o čem se naopak snaží nezmiňovat. Zajímavým také bude emocionální a výrazové zabarvení příspěvku.
- b) Obsahová analýza. Je nutno vymezit ty fakta, které jsou zmiňované nejčastěji. Také to, v jakém kontextu se o nich mluví v obou novinách. Velice pozoruhodnou bude argumentaci pro a proti určitým krokům a diplomatickým rozhodnutím. Na této situaci lze vysledovat, jak se čeští novináři snaží ovlivnit mínění a názory svých čtenářů.
- c) Studium médií (jen okrajový). Tj. jejich náklad, popularita, politické a sociální zaměření, kritika pramene.
- d) Studium účinků. Tj. vliv médií na informovanost veřejnosti o světové a domácí situaci, znalosti, postoje a rozhodování občanů (např. při volbách). Jenom

krátká úvaha. Problém: v důsledku nedostatku konkrétních dat, řešení tohoto bodu bude mít poněkud spekulativní charakter.

5. Reprezentace deníků

Pro svůj výzkum jsem zvolila deníky „Právo“ a „Lidové noviny“. Tyto deníky totiž mají výrazně rozdílné názory na Rusko-České a Česko-Americké vztahy a to, jaký mají dopad na situaci v ČR v souvislosti s plánovaným vybudováním protiraketového zařízení v Brdech. V této části své práce bych chtěla představit oba zkoumané deníky:

5.1. Právo

Tento český deník byl založen v r. 1920 a vycházel pod názvem „Rudé právo“. Byl stranickým tiskem KSČ a až do roku 1989 hrál klíčovou roli v ideologické propagandě. S nástupem Z. Porybného do funkce šéfredaktora v r. 1989, „Rudé právo“ se začalo vzdalovat jak KSČ, tak i komunistické ideologii jako takové. V r. 1995 se deník přejmenoval na „Právo“.

Současným šéfredaktorem a zároveň i většinovým majitelem je pořád Z. Porybný. Z tohoto důvodu je „Právo“ v současné době považováno za jediný deník v českých rukou. „Právo“ se profiluje jako levicově orientovaný deník, a je považován za blízký sociální demokracii (Zdroj: www.wikipedia.org. „Právo“). Vychází ve vydavatelství Borgis, a.s.

Deník „Právo“ jedním z nejčtenějších seriózních³ titulů v současnosti. Podle materiálu Centru pro výzkum veřejného mínění⁴, mezi čtenáře deníku „Právo“ patří spíše starší a ekonomicky neaktivní lidé ve věku kolem 60 let. Podle jiných údajů (www.pravo.novinky.cz, 20. 12. 2008), skoro polovina odbíratelů „Práva“ je ve věku 45-65 let, a až 40% z nich má středoškolské vzdělání s maturitou.

5. 2. Lidové noviny

Deník „Lidové noviny“ byl založen v r. 1893. Z větší části se věnoval zahraniční politice a kultuře. Po dobu první republiky tyto noviny sloužily jako orgán Hradu. Po komunistickém převratu jeho vydávání bylo zastaveno. Tento titul obnovil svou

³ Údaje o veřejné důvěryhodnosti LN a Práva, uvádím, rovněž ve srovnání s jinými tituly, v tabulce č.1. Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění: www.cvvm.cas.cz.

⁴ www.cvvm.cas.cz roku 2003.

činnost až v roce 1987, když skupina disidentů (V. Havel, J. Ruml) rozhodla vytvořit nezávislé noviny. O několik let později, se tento deník spojil se zanikající lidovou demokracií (deník ČSL), odkud převzal modrou barvu titulu.

V současné době deník patří německému koncernu Rheinisch-Bergische Druckerei- und Verlagsgesellschaft, mbH. Vydavatelem je Rheinische Post. Šéfredaktorem je Dalibor Balšínek (Zdroj: www.wikipedia.org. „Lidové noviny“). Orientace Lidových novin se považuje za liberální.

„Lidové noviny“ také patří do žebříčku nejčtenějších novin, avšak podle údajů výzkumu GfK-Praha⁵, mají ve srovnání s „Právem“⁶ jen poloviční četnost a až o třetinu menší prodaný náklad. Denně však osloví téměř několik set tisíc lidí. Údaje o čtenářské obci daného deníku se nepodařilo nalézt.

Tabulka č. 1⁷.

„Úroveň důvěry českých občanů vybraným deníkům“⁸.

Názory respondentů na informaci	MfD	LN	HN	PRÁVO	BLESK	Haló Noviny
Pravdivé a úplné	27	16	18	14	2	2
Pravdivé, ale neúplné	32	24	20	25	18	8
Nepravdivé	4	5	1	6	41	10
Nesleduje	28	45	48	42	31	64
Neví	9	10	13	13	8	16

Komentář:

Uvedené cifry reflektují procenta s celkového počtu oslovených respondentů (100%). Jak je vidět, že skoro všechny uvedené celostátní deníky, s výjimkou Blesku, jsou považované většinou respondentů za vcelku důvěryhodné. Ačkoli deník Mladá Fronta dnes získal u Čechů největší důvěru, rozhodla jsem pracovat s Právem a Lidovými novinami, také protože mají zhruba stejný index sledovanosti a míru důvěry k publikovaným informacím u čtenářů.

Tabulka č. 2⁹

⁵ www.median.cz/docs/MP_2009_zprava.pdf

⁶ Viz Tabulka č. 2.

⁷ Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění: www.cvvm.cas.cz.

⁸ Poslední výzkum, který je k dispozici na téma „Hodnocení informací v médiích“ je od 20. 06. 2007 a je k dispozici na stránkách: www.cvvm.cas.cz. Považuji však tento výzkum za relevantní mému tématu, protože problematika umístění radaru se v té době už hodně probírala na stránkách tisku.

⁹ Tabulka č. 2. Podle výzkumu GfK- Praha. Zdroj: www.median.cz.

„Porovnání čtenosti a prodaného nákladu celostátních deníků“.

NÁZEV	ČTENOST ¹⁰	PN ¹¹
Blesk (bez nedělního)	1 400 000	412 238
Mladá fronta Dnes	973 000	256 118
Právo	450 000	138 476
Sport	278 000	60 174
Aha (včetně nedělního)	264 000	107 271
Lidové noviny	209 000	58 543
Hospodářské noviny	201 000	54 285

Komentář:

Výše uvedená tabulka ukazuje, že deník Právo má dva krát vyšší poptávku u čtenářů, a až o 3 krát vyšší počet prodaných exemplářů, než Lidové Noviny. Tato skutečnost může svědčit o tom, že většina čtenářů v Čechách dává přednost titulu Právo, a tudíž i jeho pohledům na popisované události.

6. Úvod do problematiky.

6.1. K čemu radar slouží¹²?

Radar (včasného varování)- je víceúčelovým zařízením, které v okruhu 5000km sleduje fáze startu a letu útočící rakety. Má poskytnout americkému řídicímu středisku v Coloradu informace o odpálené nepřátelské balistické raketě. Satelity na oběžné dráze (jejich výroba zatím ještě není dovršení a správnost fungování není osvědčeno) předávají řídicímu středisku podrobnější informace o pohybu rakety. Řídicí středisko vydává povel základnám na Aljašce, Kalifornii nebo Polsku k odvracení útoku.

6.2. Historie vývoje „radarové“ otázky¹³.

V červnu 2006 celou Evropu zasáhla zpráva o tom, že Pentagon požádal o 56 milionů dolarů ze státního rozpočtu na výstavbu vojenské základny v Centrální Evropě. Tato základna by měla stát součástí amerického protiraketového štítu v rámci

¹⁰ Čtenost- odhadovaný počet čtenářů jednoho čísla. (Jirák a Köpplová, 2003)

¹¹ Prodaný náklad- průměrný počet prodaných výtisků jednoho čísla.(Jirák a Köpplová, 2003)

¹² Zdroj: zpráva čtk uvedená v Právu 22. 01. 2007.

¹³ Částečný zdroj „čtk“ uvedený v Právu a LN.

Amerického projektu protiraketové obrany MD (Missile Defence). Vojenské základny se měly nacházet na území České Republiky a Polska, jejichž vláda byla už v roce 2002 neoficiálně Američany oslovená. Obě země s tímto projektem předběžně souhlasily. Poté následovala řada technických konzultací a projednávání podmínek spolupráce. Také, v průběhu léta 2006 otázka o výstavbě protiraketového zařízení se stala jednou, z nejvíc diskutovatelných témat v českých a polských médiích.

Radar měl stát v českých Brdech, a 10 protiraketových střel měly být umístěné v polském Slupsku, což je asi 30km daleko od Baltského moře. Tento projekt se setkal s ostrou kritikou ruské strany, která se domnívala, že toto protiraketové zařízení je namířeno hlavně proti Rusku, a může ohrozit odstrašující sílu jeho raketového potenciálu. Kreml prohlásil, že umístění americké vojenské techniky v blízkosti svých hranic považuje za nepřijatelné a v případě realizaci tohoto projektu, bude muset přijat odvetná opatření. Obavy měli i spojenci v NATO. Některé rozladilo, že USA Alianci obešli, a začali s evropskými členy jednat o štítu dvoustranně, jiní se obávali zhoršení vztahů s Moskvou. Kompromis se zrodil na Bukurešťském summitu NATO, který uznal přínos štítu USA ke společné bezpečnosti s tím, že jeho prvky se stanou součástí jakékoli budoucí alianční raketové obrany.

6.3. Základní periodizace celkového „radarového příběhu“ v Čechách:

Datum	Událost
12. 07. 2006	Česká vláda přijala rozhodnutí, na základě kterého získala dvoustranná technická diskuze mezi USA a ČR o protiraketové obraně právní rámec.
19. 01. 2007	USA oficiálně požádaly ČR o zapojení do amerického systému protiraketové obrany. O uvedené nabídce informoval veřejnost předseda vlády ČR dne 20. ledna 2007 na mimořádné tiskové konferenci.
28. 03. 2007	Vláda ČR schválila kladnou odpověď na americkou nótu, podle níž ČR zahájí s USA jednání o umístění radarové základny USA v ČR.

14. -19. 05.2007	Americký expertní tým Protiraketové agentury USA přijel do ČR, aby prozkoumal lokalitu pro možné umístění radarové stanice, po čemž byl vybrán Vojenský újezd Brdy.
08. 08. 2008 ¹⁴	USA a ČR podepsaly Hlavní dohodu o umístění radarové stanice v ČR v Brdech.
08. 09. 2008	Česká vláda schválila smlouvu SOFA o přítomnosti vojáku Spojených Států na českém území.
17. 03. 2009	Vláda ruší smlouvu o radaru, kvůli protestům občanů.
22. 05. 2009	Odstranění drátového plotu z okolí Brd.

6.4. Základní východiska americké zahraniční a bezpečnostní politiky – krátký historický přehled¹⁵.

Idea protiraketové obrany se v americké politice objevila od konce 50. Let. Zlom v politice USA znamenal vynesení sovětské družice Sputnik na běžnou dráhu v r. 1957. V tu chvíli Spojené Státy zjistily, že je už oceány neochrání. I proto v r. 1958 se rozběhnul výzkum. Původně měly být nepřátelské hlavice ničené mimo atmosféru, jaderným výbuchem.

Postupně se od toho konceptu upustilo, a prosadilo se tzv. „hit-to-kill“, tedy zničení nepřátelské hlavičky nárazem (přezdívané „trefit kulku kulkou“) či využití usměrněného energetického výboje, např. laserového paprsku.

Od počátku vyvolávala protiraketová obrána kontroverze a zároveň se potýkala se zejména technologickými problémy. Protiraketový štít však nebudovali pouze USA, ale i Sovětský Svaz. 1. října 1975 byl na základně Grand Forks rozmístěn protiraketový systém, který měl chránit s útočnými mezikontinentálními raketami (tomu předcházela dohoda se SSSR, který taktéž rozmístil jeden obranný systém). O den později však Sněmovna reprezentantů nařídila systém uzavřít, protože SSSR

¹⁴ Zabarvené jsou události, které v svém výzkumu sleduji.

¹⁵ Zdroje: <http://www.fas.org/spp/starwars/program/soviet/galosh.htm>; Luňák, Petr (1997): „Západ, Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce“. Libri; Světová politika ve 20. století, Vladimír Nálevka, nakl. Aleš Skřivan ml., 2000, LN, článek fra „Padesát let protiraketové obrány USA“ 23. 01. 2007.

začal rozmísťovať rakety s vícenásobnými samonaváděcími jadernými hlavicemi, které by obránu snadno překonaly.

Idea protiraketové obrány pak dostala nový impuls s nástupem administrativy R. Reagana. Ten vyzval v roce 1983 vědce, aby vytvořili systém, který učiní jaderné zbraně „neschopné a zastaralé“. Tak vznikla Strategická obranná iniciativa (SDI), přezdívaná „Hvězdné války“. Systém měl být schopen ochránit 3500 cílů v USA proti útoku sovětských raket s jadernými hlavicemi.

Po pádu železné opony výzkum sice pokračoval, ale např. za vlády B. Clintona nepatřil mezi priority. Situace se změnila po nástupu G. W. Bushe do úřadu. Už v 90. letech minulého století se změnilo i určení obrany- zatímco dříve měly být schopná zničit velké množství raket vypálených ze SSSR nebo Číny, nyní má sloužit k ochraně před malým počtem balistických raket, vystřelených ze zemí typu Írán nebo Severní Korea.

7. Deskriptivní část.

7.1. Deník hlavních událostí, které se odehrály ve zkoumaném období (07. – 11. 2008):

	Datum	Událost
1.	09. 07. 2008 ¹⁶	Podepsání dohody o umístění radaru C. Riceovou a K. Schwarzenbergem.
2.	10. 07. 2008	Dohoda o podmínkách umístění protiraketového štítu v Polsku.
3.	08-11. 07. 2008	Expertní mezinárodní konference o raketové obraně při účasti šéfa Americké agentury pro raketovou obranu Henry Oberinga a experta ruského ministerstva obrany Jevgenija Bužinského.
4.	13. 07. 2008	Írán vyzkoušel rakety krátkého doletu.
5.	06. 08. 2008	Konflikt v Jižní Osetii.
6.	14. 08. 2008	Polsko podepsalo smlouvu o umístění 10 amerických protiraket.
7.	08. 09. 2008	Česká vláda schválila smlouvu SOFA o přítomnosti vojáku Spojených Států na českém území.
8.	22. 09. 2008	Podepsání smlouvy SOFA v Londýně.
9.	28. 10. 2008	Obě smlouvy o radaru byli úspěšně schválené Senátem.

7. 2. Problematika radaru ve zkoumaných mediích za červenec 2008

*Na začátku července deník Právo věnoval tématu podepsání smluv o radaru větší pozornost (co do komentářů) než, Lidové noviny, kde články o dané problematice měly spíše zpravodajský charakter. Proto při zkoumání tohoto období většinou uvádím komentáře Práva. Avšak s rozvojem tématu, pozornost LN, věnovaná otázce radaru, se vzrůstá na rovnoměrný počet.

Událost: Podepsání C. Riceovou a K. Schwarzenbergem smlouvy o výstavbě radaru.

Informační zprava:

9. června 2008 americká ministryně zahraničí C. Riceová a její český protějšek K. Schwarzenberg podepsali v Praze smlouvu o umístění americké základny na území ČR, která je součástí amerického protiraketového štítu, zaměřeného proti hrozbám z Blízkého východu. Avšak druhá smlouva SOFA (Status of Forces Agreement)¹⁷ podepsaná nebyla, jelikož ještě nebyla přepravená. Oficiálním důvodem protažení je neshoda na daních. Po podepsání, má být dohoda ratifikovaná českým parlamentem a v případě souhlasu, také podepsána prezidentem V. Klausem.

¹⁶ Barvou jsou označené výchozí události.

¹⁷ Reflektuje právní základ pobytu Američanů v Brdech.

Druhá část projektu základny, kam by se umístilo kolem 10 antiraket, by se měla nacházet v Polsku. Avšak v průběhu června Polsko ještě neposkytlo k umístění této části amerického obranného štítu definitivní souhlas. Rozhodnutí o tom přísluší prezidentu Polska L. Kaczynski premiéru D. Tusiku a ministru zahraničí R. Sikorski. Vybudování protiraketového zařízení se už dávno setkalo s odporem české veřejnosti. Podepsání smlouvy pak vyvolala ostrou kritiku ze strany Ruska, které slíbilo odvetná opatření.

Postoj USA:

1. **C. Riceová:** „Smlouva o umístění amerického radaru v České Republice je jedním ze stavebních kamenů nejen pro bezpečnost USA A ČR, ale i NATO a celého mezinárodního společenství.“

Komentář Práva:

V. Bělohradský¹⁸: Nové členské státy vnesly do EU hledání všemocného protektora, jako převažující princip své zahraniční politiky. Tento princip je zakotven v samém způsobu vzniku těchto států (Např. Estonsko, Polsko a ČR jako bývalá součást Sovětského bloku), které hledají ochranu před hrozbou z Východu a blízkými sousedy. Toto je podle autora neslučitelné s ideou EU, jako samostatného mezinárodního hráče, který se v určitých situacích musí postavit proti USA. Kritizuje vyjádření V. Havla o tom, že bez Ameriky by Československo nevzniklo, proto jim musíme být věčně zavázané a nediskutovat o radaru. Namítá, že po 2. Světové válce stejně se mluvilo o SSSR.

F. Janouch¹⁹: „Na radaru mi totiž stejně vadí nejenom jeho zpolitizovanost, ale i neschopnost vysvětlit jednoduše jeho vědecko-technickou podstatu“. „Radar je totiž iniciativou čistě americkou a NATO se s ním nikdy jasně neidentifikovalo“. „Zda USA musí utrácet na zbrojení skoro stejně tolik, kolik na armády věnuje zbytek světa?“

2. **C. Riceová:** „Víme, že Írán dál se vzpírá mezinárodním povinnostem, pokud jde o obohacení uranu, a dále pracuje na svých raketách“. „Díky radaru budou

---

¹⁸ Právo. V Bělohradský. Publicistika. „Ano Evropě, ale jaké?“ 03. 07. 2008

¹⁹ Právo. Publicistika. F. Janouch (fyzik) „Sacharov a radar“. 06. 10. 2008

moci americké námořní síly rovněž chránit Českou Republiku i celé teritorium pomocí systému AEGIS²⁰“.

Z Amerického listu Washington Post v Právu²¹: „Je na čase, aby Bushova administrativa zastavila svou snahu rozmístit raketový štít za každou cenu.“ Tento list vyzývá Bílý dům ponechat tuto záležitost Bushovému nástupci. „Bush se snaží dosáhnout dohody s Polskem a ČR dříve, než Pentagon prokázal, že protiraketový systém je s to ochránit Severní Evropu před raketovým útokem z Íránu“. Co se týká neurčitého postoje Polska, WP uvádí, že Polská vláda se snaží využít toho, že končící Bush touží po dohodě, proto stanovuje tak vysoké podmínky spolupráci s USA.

3. Podle ředitele Agentury pro raketovou obranu **H. Oberinga**: podle analytických odhadů, má Írán mít mezikontinentální raketu schopnou zasáhnout USA až v roce 2015. Proto tempo, jímž se osvojují technologii, dodává projektu raketového štítu naléhavost.
4. Vybudování protiraketového deštníku Moskvu nijak neohroží.

Komentář Práva:

Ruský expert na protiraketovou obranu J. Bužinskij v jedné z reportáží²² uvádí, že Írán nemá politické ani technologické a průmyslové možnosti, aby měl raketu dálného doletu. Podle generála, k tomu Íráncům chybí přes 80 klíčových technologií.

I kdyby se snažil získat technologie pro konstrukci takových raket, bylo by tomu zabráněno kontrolami.

Postoj Ruska:

1. Ruský parlament pohrozil Litvě protiopatřeními, v případě, že by země eventuálně souhlasila s raketami na svém území. Např. zesílit ruskou vojenskou přítomnost v regionu.
2. Moskva trvá na trvalém pobytu ruských inspektorů jak v Brdech, tak i na základně v Polsku. Ruský velvyslanec A. Fedotov zdůraznil, že Rusko má

---

²⁰ Systém AEGIS může fungovat (v zájmech obrany) i bez proti-raket, umístěných v blízkosti radaru. Spravuje se americkými námořními silami.

²¹ Právo. Ze Zahraničí. „Spojené státy a Polsko se dohodly na štítu“. 03. 07. 2008.

²² Právo. Zpravodajství. J. Ovčáček. „Ruský generál: Írán je hrozbou pro Izrael“. 09. 07. 2008.

k projektu protiraketového štítu v Evropě negativní vztah. (K této otázce se později vyjadřuje A. Vondra. Viz oddíl ODS).

Komentář Práva:

Podle ruského velvyslance A. Fedotova²³, podepsání smlouvy o radaru v Brdech, je událostí, která se týká jak evropské tak i mezinárodní bezpečnosti, a zejména pak Ruska. Avšak partneři při jednání k zneklidnění Ruska přehlíželi. V souvislosti s tím, Rusko má velké obavy o vlastní bezpečnost, které ještě nebyly zatím rozptýlené. Uvedl také, že Rusko učiní příslušná opatření, aby si zajistilo odpovídající úroveň bezpečnosti. Reálná hrozba (i podle údajů americké rozvědky) neexistuje. Diskutovat by se však mohlo o hrozbách hypotetických. Návrh: Projekt mezinárodní bezpečnosti musí být zároveň projektem mezinárodní spolupráce, která by spočívala ve společném vyhodnocování hrozeb a vytvoření rámce reakcí.

3. Vyjádření ruského ministerstva zahraničí hned po podepsání smlouvy: „Nebude-li dohoda s USA, podléhající ratifikaci v českém parlamentu, právní závaznosti, a začne-li se u našich hranic rozmisťovat americký strategický systém protiraketové obrany, budeme nuceni reagovat nikoliv diplomaticky, ale vojensko-technickými metodami“.
4. Ruský expert na protiraketovou obranu, generál J. Bužinskij se domnívá, že plánovaný americký radar a rakety v Polsku jsou namířené proti Rusku. Hrozbu Íránu označil za nepodstatnou: “Írán vlastní rakety chce, ale vždyť to bude kvůli krátkému doletu proti Izraeli²⁴“, tedy nikoliv proti Evropě nebo USA. Možnost útoku na EU, z důvodu, že její podíl na zahraničním obchodu Íránu je až 54 procent, označil za paradoxní.
5. Prezident D. Medvěděv na summitu G8 v Tókaju také pronesl, že Rusko je krajně znepokojeno realizací myšlenky amerického protiraketového štítu, a že uvažuje o odvetných opatřeních. Zároveň dodal, že Rusko se „neuzavírá dalším jednáním“.

---

²³ Právo. Zpravodajství. M. Konigová „Rusko žádá stále inspekce u radaru i raket“ 07. 07. 2008.

²⁴ Právo. Zpravodajství. J. Ovčáček. „Ruský generál: Írán je hrozbou pro Izrael“. 09. 07. 2008.

6. Ještě loni ruský premiér Vladimír Putin varoval, že Rusko by mělo namířit své rakety na Česko a Polsko, budou-li tam vybudované části amerického štítu. V současnosti Rusko zvažuje oživení programu balistických raket a umístění raket, schopných nést jadernou hlavici, v Kaliningradu a Bělorusku, a také obnovit výrobu raket středního a krátkého doletu. Zdroj ruského ministerstva obrany: „Šlo by o naprosto legitimní opatření. Jestliže chce Amerika zvýšit svou vojenskou přítomnost v Evropě, pak máme právo postupovat stejně“. Prezident zejména kritizoval „blokovou mentalitu, paternalismus a strategii jednostranných kroků“. „Musíme jednat ve věcné a odideologizované rovině. Ideologických investic máme po krk²⁵“.

Komentář Práva:

A. Mitrofanov²⁶: „Mnoho lidí v Česku si myslí, že jde o narychlo přemalovaný Sovětský Svaz. To je omyl. Komunistům šlo o ideologii. Současným vládcům Ruska jde o zisk bez ohledu na bratření“. Autor příspěvku poukazuje na to, že Rusko je specifickým státem, který „tvoří společnost, jejíž projevy není snadné vstřebat jen letmým pohledem. Evropu a Česko potýkání s Ruskem nemine, jak ukazují události kolem ropy a radaru“. Proto autor doufá, že české vyjednavče se vyznají v siločárách ruské politiky, což však „z výroků představitelů ČR neplyne“.

P. Uhl²⁷: „U nás jen málokdo věří íránské hrozbě, radar je vnímán jako zařízení proti Rusku, ne jako přímá zbraň, ale jako“geopolitické ukotvení“.

7. Rusko vyzkoušelo raketu s dlouhým doletem Topol (10 tis. km.), navrženou tak, aby ji nemohl odhalit protiraketový obranný systém.

Česko- Ruské vztahy:

1. České ministerstvo obrany upozornilo Moskvu, že Praha je znepokojena „pokračující nepřiměřenou rétorikou Moskvy vůči České Republice“.

---

²⁵ Práva. Ze Zahraničí, Citování prezidenta Ruska D. Medvěděva. „Medvěděv: Varovali jsme Unii a Spojené Státy“. 16. 07. 2008.

²⁶ Práva. 17. 07. 2008. A. Mitrofanov. Publicistika „Od Lenina k caru, od bratření k zisku“.

²⁷ Práva. Publicistika. P. Uhl „Obamová změna se týká i radaru“. 06. 10. 2008

2. Zhruba týden po podepsání smlouvy o výstavbě radaru, Rusko bez udání důvodů prudce snížilo dodávky ropy do České republiky. Později se zjistilo, že Rusko prodalo „českou“ ropu do Turecka, kde za ní dostalo víc zaplacen.

Komentář Práva:

„Podle zástupců tuzemských rafinérských firem, ale zřejmě nejde o ruskou odpověď na podepsání smlouvy o umístění amerického radaru v Brdech, ale jen o „technicko-organizační problémy“²⁸. „Žádné oficiální stanovisko z ruské strany zatím nemáme“. Spojovat omezení dodávek ropy s podepsáním smlouvy o radaru odmítl i ostrý kritik radaru, místopředseda Sněmovny, L. Zaorálek (ČSSD).

A. Mitrofanov²⁹: Zaslouhou své vlády, se Českostává ostrůvkem amerického vlivu ve střední Evropě. Kdyby došlo ke konfliktu, Praha by byla přilepená k Washingtonu, a přesto by to koupila dřív a ničivěji. To, že z Ruska přestala téct smluvená ropa, se připisuje dohodě o radaru. Rusové to popírají, avšak uvažují o instalaci raket v Kaliningradě, jako odpověď na Brdy. „Tyto- zatím virtuální, ale snadno realizovatelné- kroky patří k přípravě globálního konfliktu. Vláda si představuje, že bychom bojovali po boku Američanů. Co si ale počneme s problémy kolem zásobování ropou a především zemního plynu z Ruska?“ Autor článku uvádí, že „kdyby Rusové přikryli kohoutek, budeme na suchu už za 90 dní“.

Komentář LN:

Sdělení J. Procházky³⁰ (analytika firmy Cyrrus³¹): „Myslím, že je to forma politického nátlaku. Je to takový vztyčený prst“. Podle něj je to reakce Ruska na podpis dohody o radaru. Jako důkaz tomu, uvádí rusko-polský boj o litevskou rafinerii před 2 roky. Rusko tehdy z technických důvodů odstavilo ropovod, jehož činnost se dodnes neobnovila.

B. Doležal ³²(politolog): „Rusko využilo situaci k obratnému a opatrnému testu, jakou formou nátlaku energetickými zdroje si do budoucna směrem na Západ může dovolit. Testuje zároveň Česko, jeho sousedy, Evropu a transatlantické spojení“.

²⁸ Právo. Vlastní zpráva. „Rusko nám škrtí ropu. Je to pomsta za radar?“ 12. 07. 2008.

²⁹ Právo. Publicistika. A. Mitrofanov. „Rusko, ropa, rakety“ 16. 07. 2008.

³⁰ LN. Titulní stránka. P. Kozáková. „Rusové snížili Česku dodávky ropy.“ 12. 07. 2008

³¹ Firma obchoduje s cennými papíry v Čechách, USA a Německu.

³² Komentáře LN. B. Doležal. „Ruský test ropou“. 11. 07. 2008

“Otázka zní: zůstane česká společnost během testu v základních věcech rozdělená a rozvracená, k sousedům lhostejná nebo dokonce nepřátelská. Evropská Unie neúčinná a Američané bezmocní?“ Pokud ano, výsledek by měl být pro Rusy příznivý.

Rusko-Americké vztahy:

V Tojáku se odehrál summit G8, kde D. Medvěděv požádal G. Bushe, aby vyšel vstříc ruským požadavkům.

C. Riceová³³: „Stále pevně věřím, že Rusko vezme v úvahu nynější možné hrozby, skutečnost, že Íránci vyvíjejí střely stále delšího doletu, které zjevně hodlají vyzkoušet, a že Rusové uvidí, že ta protiraketová obrána není proti Rusku“.

Generál Obering³⁴: Radar v žádném případě nemůže Rusko ohrozit. Štít nemůže zvládnout stovky či tisíce ruských raket a hlavic. Ve chvíli, kdy se paprsek radaru v Česku dostane k ruským hranicím, raketa už je 250km nad zemským povrchem. Protože chvíli trvá, než radar raketu zachytí, chceme umístit předsunutý pevný radar včasné výstrahy, ale namířený na Írán. Pokud se Íránské hrozby nenaplní, neuvedeme zařízení do operační pohotovosti. Rada NATO-Rusko to označila za rozumný návrh.

Postoj Polska:

Dohoda o podmínkách umístění raketové základny amerického štítu na polském území pořád není jistá. Čekají na bezpečnostní záruky a souhlas s podmínky.

Komentář Práva:

„Vlastní zpráva³⁵“: Upozorňuje na „zvlášť problematické“ jednání s Polskem, které tvrdí, že necítí ohroženo Íránem, a nemyslí si, že je povinno přijmout rakety jen proto, že je spojencem v NATO. Poláci se cítí být Bushem podvedeni, protože masivní podpora vojenského tažení v Iráku nevedla k uzavření žádných významnějších kontraktů (rekonstrukce Iráku polskými firmami). Až příště půjde o jakékoliv velké vojenské projekty s USA, Varšava bude žádat o předběžné písemné potvrzení o tom, že dostane to, co chce. Navíc polská veřejnost je ostře proti

---

³³ Právo. Zpravodajství. „Riceová dnes podepíše radar“.08. 07. 2008.

³⁴ Právo. Zpravodajství. J. Roškot. „Test střely pro evropský štít provedeme příští rok“.10. 07. 2008

³⁵ Právo. Ze Zahraničí. Podle amerického zdroje Washinton Post,„Spojené státy a Polsko se dohodly na štítu“. 03. 07. 2008.

vybudování základny. Vyjednávání o umístění americké základny se vedou už přes rok.

1. V ohledu umístění amerických raket v Polsku, neúprosný byl premiér Donald Tusk. Naopak prezident L. Kaczynski výstavbu základny otevřeně podporoval bez jakékoliv podmínky.

Komentář LN:

„Podle lidí, blízkých jednání o základně: Poláci dostali konečnou nabídku od Američanů a souhlasí. Polská vláda ale musí najít vhodné politické uzavření radarové ságy“. „Tance okolo dohody se vysvětlují jako tah Sikorského radarově upozadit polského prezidenta³⁶“.

2. Smlouva dlouho vázla na rozsáhlých požadavcích Varšavy na modernizaci svých ozbrojených sil, zejména pak protivzdušné obrány. Průlom zřejmě umožnil kompromis. Podle listu Dzienik: „Varšava přestala požadovat miliardy na modernizaci a USA nakonec souhlasily poskytnout systém proti střelám krátkého a středního doletu- Patriot nebo THAAD proti raketám středního a krátkého doletu“. Při rozhovorech mezi oběma stranami hlavním problémem zůstává nedůvěra. Polsko-americké vztahy obklopuje **nejistota**. Podle deníku Rzeczpospolita, Polsko nepotřebuje drahou americkou techniku na obranu, protože i tak nebude schopné čelit případnému útoku např. ze strany Ruska.
3. Polsko chce zvýšit bezpečnost s tím, že americká základna představuje pro zemi „bezpečnostní riziko“. Kamenem úrazu je otázka kdo tyto střely zaplatí. Američané jsou prý ochotní hradit náklady za školení polské armády, střely ale platit nechtějí. Polsko však trvá na tom, aby zaplatili všechno. Posledním kompromisním řešením bylo jednou za čtvrt' toku stěhovat na měsíc rakety z Německa. Poláci ale chtějí vlastní rakety.

Komentář LN:

---

³⁶ LN. Svět. „Základna v Polsku: čeká na souhlas Sikorského“. 04 07. 2008

K. Štindl³⁷: Velká „odměna“, požadovaná Polskem za umístění základny a tak zvýšení jeho bezpečnosti pro autora příspěvku, vzhledem k ruské hrozbě, se zdá být bizarní.

4. Předběžná podoba smlouvy je již hotova, ale rozhodnutí pořád zůstává za polskou vládou. Obě strany ustoupily svých požadavků: místo miliardy dolarů dostanou 27 milionů. Pentagon zase vyšel vstříc požadavku o posílení vzdušné obrány umístěním protiraketového systému Patriot. USA považuje Polsko za ideální místo k umístění 10 obranných střel, které mají spolu s radarem v Česku tvořit evropský pilíř americké raketové obrány proti případné hrozbě z blízkovýchodního směru. V případě nesouhlasu Polska, za „dobrou alternativu“ byla označena Litva.

Komentář LN:

P. Pešek³⁸: Polská vláda údajně přestala žádat o několik miliard dolarů na modernizaci armády, a Americká vláda souhlasila, že poskytnou Polsku nějaký protiraketový obranný systém, který poláci požadují zejména kvůli Rusku. Moskva totiž oznámila, že na Polsko namíří své rakety, jestliže Američanům na základnu kývnou. Podle poradce polského prezidenta Michala Kaminského: „Musíme posílit spojení se Spojenými Státy. Za našimi východními hranicemi jsou totiž politici, které používá slovník moci a imperiálních ambicí“.

5. 14 srpna Polsko nakonec podepsalo dohodu o umístění 10 antiraket na svém území. Výměnou Poláci získali baterii raketového systému vzdušné obrany Patriot.

Írán

Míň než týden po podepsání smlouvy o výstavbě základny mezi Amerikou a ČR, Írán vyzkoušel rakety Fatih a Zezal, poslední může nést hlavicí o hmotnosti 600 kg, a má dosah až 400km. Raketa Šachab-3, kterou Írán také disponuje, má dosah až 2000km.

---

³⁷ Komentář LN. K. Štindl (bývalý velvyslanec ČR v Polsku) „Dárek“ spojenci k svátku“. 10. 07. 2008.

³⁸ Komentář LN, P. Pešek. „Zvážíme odvetu. Bez hysterie“. 09. 07. 2008.

Vyjádření Američanů (mluvčí Bílého domu): „Vývoj a výroba Íránských balistických střel, které mohou nést i jadernou hlavici, je porušením rezolucí Rady bezpečnosti OSN, a zcela v rozporu se závazky Íránu vůči mezinárodnímu právu.“

Komentář Práva:

J. Bužinskij³⁹: „Írán udělal jen „skromný“ pokrok v rozvoji svého jaderného programu, přesto, že se snaží vyvolat dojem, že je tomu naopak“.

P. Uhl⁴⁰: „Převaha USA byla často založená na lžích. Irák přece zbraně hromadného ničení v roce 2003 neměl. A vloni 14 amerických tajných služeb zveřejnilo zprávu, že Írán už 4 roky jaderné zbraně nevyvíjí“.

Komentář LN:

P. Černý⁴¹: Generál íránské armády: „Naše rakety jsou připravené k odpálení. Kamkoliv, kdykoliv, rychle a přesně“. „testy ukázaly, že je třeba vybudovat účinnou protiraketovou obranu, jejíž součástí budou i základny v ČR i Polsku“. Íránský prezident tvrdí, že Írán nemá v úmyslu napadnout Izrael a nebojí se útoku Spojených Států kvůli svému jadernému programu- „tuto možnost dokonce označil jako „vtip“.

Postoje českých politiků:

ČSSD

Radar, i po podepsání smlouvy, odmítá.

Argumenty **proti** radaru **J. Paroubka** (šéf ČSSD) v deníku Právo⁴²:

- Podle Ústavu mezinárodních vztahů, Írán v současnosti nedisponuje žádnými balistickými raketami. Podle existujících analýz nezvládl ještě proces tzv. reverzního inženýrství.
- O korejské hrozbě se experti vůbec nezmiňují, navíc Severní Korea byla nedávno vyňata samotnými Spojenými státy ze seznamu „osy zla“.
- USA chtějí zvýšit asymetrii vztahů z pozice vítěze studené války.

---

³⁹ Právo. Zpravodájství. Generál. J. Bužinskij. 09. 07. 2008.

⁴⁰ Právo. Publicistika. P. Uhl. „Obamova změna se týká i radaru“. 06. 10. 2008

⁴¹ LN. Svět. P. Černý „Dejte si pozor: Vzkázal Írán“ 09. 07. 2008.

⁴² Právo. Publicistika. J. Paroubek „Naše „Ne radaru“ je odpovědné“ 07. 07. 2008.

- Upozorňuje se, že Rusko nebude akceptovat vybudování americké vojenské základny v Čechách, a vyváží situaci dalšími vojenskými protipartnery, což rozšíří napjetí zejména ve Střední Evropě.
- Nesouhlas Slovenska a Rakouska, negativní vztah evropských sociálnědemokratických stran.
- Kritika americké zahraniční politiky za polední 8 let, jejíž chyby ovlivnily i ČR. Podle J. Paroubka, americká vojenská doktrína je neslučitelná s novou mezinárodní situací, a potřebuje přehodnocení.
- Protiraketová základna může paradoxně zvýšit bezpečnostní rizika pro české a polské občany, místo toho, aby je snižovala.
- Není dostatečně vyloučen případný negativní dopad radaru na zdraví občanů.
- Občané by měli mít právo o tak zásadní věci rozhodnout na referendu.

Komentář LN:

P. Pešek⁴³: Pro Američany proměnlivé názory J. Paroubka dlouho považovali za obvyklé politické manévrování. Jenže u J. Paroubka nejde o pragmatismus, ale o cynismus, což už asi Američanům došlo. Fakt toho, že J. Paroubek se nesetkal s C. Riesovou během jejího pobytu v Praze na podepsání smlouvy autor označuje za nepodstatný: „o nic nepřijdeme“.

Martin Weiss⁴⁴: NATO je dnes považováno za základ našeho bezpečnostního zakotvení. „Právě alianční odpovědnost by přiměla odpůrce radaru z řad ČSSD a zelených změnit názor“. Připomíná, že ne všichni soc. demokrati souhlasili i schválení vstupu do NATO, a také byl požadován referendum, ale nakonec hlasovali pro. „A dnes? Bez NATO ani ránu, s NATO třeba i radar“. Popisuje také i „drama“ při hlasování o česko-německé deklaraci, která je v současnosti „fundamentem našich vztahů s Německem“. „Nebyl to žádný principiální odpor, jen normální politický oportunismus. S radarem to nejspíš dopadne stejně“.

Protiargumenty (podle stínového ministra zahraničí ČSSD L. Zaorálka):

⁴³ LN. Domov. P. Pešek. „Neuznaný radarobijec“ 05. 07. 2008

⁴⁴ Komentáře LN. M. Weiss. „Náš radar za jejích Lisabon“, 07. 07. 2008

- Česko-americká smlouva o umístění radaru není v souladu s Lisabonskou smlouvou, která má reformovat Evropskou unii.
- Dohoda o radaru míří proti společné evropské bezpečnostní politice.

Miroslav Vlček (předseda Sněmovny za ČSSD)⁴⁵:

- Írán své schopnosti zveličuje. Jeho rakety doletí do Izraele, ale nedoletí ani k nám, natož do USA, které mohou dosáhnout jen rakety z Ruska nebo Číny.
- NATO může přijmout pouze systém, který ochrání všechny členské státy, což současný systém USA nedokáže.
- Mám obavu, že nové základny nepovedou k větší bezpečnosti, ale k většímu napětí a nedůvěře, k novému zbrojení a neochotě společně řešit ohniska konfliktů.
- Zdůrazňuje neúspěch, neúčinnost a nejmenší podporu Bushové politiky americkou veřejností v historii Spojených Států.

Komentář LN:

M. Zvěřina⁴⁶: Podle autorova příspěvku, zaštit'ování se ruským generálem v den podepsání smlouvy o radaru (mluví se o projev gen. Bužinského v Lidovém domě) Bylo taktickou chybou ČSSD. „Hodlají nás kamarádi z lidového domu bombardovat, teprve když uděláme cosi dalšího, co se jim nebude líbit? Nazývá projev generála „úletem některých soc. demokratů“, a že to nahrává především příznivcům radaru. Považuje to za bolestivou ránu probíhající modernizaci strany, která by měla přesvědčit, že „ČSSD nejsou žádné kryptokomunisté“. Vysvětluje postoje ČSSD velkým počtem bývalých komunistů ve straně. „Budou-li hlasovat proti radaru, těžko v očích některých spoluobčanů sociálnědemokratičtí poslanci někým jiným, než agenty z Moskvy“. Označuje tak politiku ČSSD v postoji k radaru za extrémní“.

KSČM

Radar, i po podepsání smlouvy, odmítá. Tato politická strana se staví k umístění základny nejkritičtěji ze všech (viz tabulka č. 3).

KDU-ČSL

⁴⁵ Právo. Publicistika. M. Vlček „Sněmovnu čeká kvůli radaru horký podzim“ 15. 08. 2008.

⁴⁶ Komentáře LN. M. Zvěřina „ČSSD zasloužila se o radar“ 12. 07. 2008

Ministryně obrány V. Parkanová je jednoznačně pro radar. Avšak 2/3 strany jsou proti (viz tabulka č. 3).

SZ

V otázce radaru jsou rozdělené. „Pro-radarové“ členy strany považují zařízení za přijatelné, „pokud dojde k jeho k jeho plné integraci do obranného systému Severoatlantické alianci“ (dubnová rezoluce Evropské SZ).

ODS

Premiér M. Topolánek

Argumenty **pro** radar, uvedené v deníku Lidové noviny:

- Tato smlouva je výrazem společné vůli k obraně svobodného světa“. Selháním nazval odmítnutí Marshallová plánu: „Takovou chybu si už podle mne nemůžeme podruhé dovolit⁴⁷“.

Komentář LN:

Z. Pertáček⁴⁸: Přirovnání podepsání smlouvy o radaru M. Topolánka k Marshallovu plánu autor nazývá dobrou trefou. Podle komentátora, premiér totiž sázel na to, že „Málokdo dnes dokáže přesně vyhodnotit stupeň hrozby z Íránu, ale každý může pochopit, oč jde na základní rovině sebezáchovy a vůli k obraně před hrozbou“. Komentátor mluví o vazbě na Spojené Státy a západ jako o důležitých věcech v pro-radarové argumentaci, a porovnává situaci s potřebami Československa v roce 1947. Proto „Máme-li ještě půd záchovy, neodmítejme kotvu, kterou nám už podruhé nabízí Amerika“.

Komentář Práva:

M. Hekrada⁴⁹: :“Není to tak, že *také my* se už konečně aspoň radarem budeme podílet na zachování světové bezpečností. Znamená to, že *také my* -kvůli vládě- bychom nesli vínu za případný globální konflikt“. Autor také zmiňuje, že právě Marshallův plán stal na počátku studené války. Co se týká Íránu, odpálení jím balistické rakety by bylo podle názoru komentátora sebevraždou. Obecně, podepsání M. Topolánkém smlouvy je podle slov C. Riecové „pozoruhodným pochodem k demokracii“,

---

⁴⁷ Komentáře LN. Z. Petráček “Topolánek Marshallem” 08. 07. 2008

⁴⁸ Komentáře LN. Z. Petráček “Topolánek Marshallem” 08. 07. 2008

⁴⁹ Právo. Publicistika. M. Hekarda “Trefa do černého”. 11. 07. 2008

připomíná přitom fakt, že kolem 70 procent českých občanů jsou proti umístění základny⁵⁰.

- Pokud parlament neschválí radar, ODS (jehož klub poslanců má 81 členů) zřejmě nepodpoří Lisabonskou smlouvu o EU;
- Dohoda o umístění raket v Polsku má urychlit schválení radaru;
- Česko očekává nejen spolupráce s USA ve výzkumu, ale i její účast na modernizaci české armády;

Vicepremiér A. Vondra k otázce ruské inspekci v Brdech: o stálou vojenskou přítomnost nepůjde, bude se jednat o nějakou formu monitoringu. Zdůrazňuje, že bez souhlasu s české strany o žádnou dohodu s Ruskem nepůjde.

Ministr zahraničí K. Schwarzenberg: „Smlouva je součástí konzistentní politiky ČR, jejímž prvním úkolem je zajistit bezpečnost státu, a také Evropy a celého euroatlantického prostoru“. Její význam přirovnal k Lisabonské smlouvě, protože s vazbou na Alianci a Spojené státy „zakotvuje místo Česka ve větším celku“.

Prezident V. Klaus: Je si vědom toho, že Česká Republika je v otázce radaru rozpolcená, avšak uvedl, že pokud podepsanou smlouvu schválí parlament, také ji bez váhání podepíše. Označuje tento krok za „další tmelící prvek partnerství s USA“. Klade důraz na udržení transatlantických vazeb. Ohledně ruského postoje řekl, že mu rozumí, ale „úkolem Česka a USA vysvětlit, že radar není namířen proti Rusku“. Prezident také nespatřuje žádné důkazy nebezpečí v budování raket Severní Koreou.

Bývalý prezident V. Havel: Považuje za nutné podpořit americký protiraketový systém, alespoň jako projev vděku Spojeným Státům za jejich pomoc ve dvou horkých a jedné studené válce.

Alexander Mitrofanov⁵¹: „Ti, kteří horují pro radar, zpravidla mají problémy s uznáním Lisabonské smlouvy a naopak, zastánci této smlouvy radar často odmítají. V pozadí je spor o orientaci Česka buď na Evropskou integraci, nebo na vztah s USA“. Eurocentrická představa je založena na šanci spojit se s dalšími stejně velkými státy- členy Unie, působení, ve které, je „velká dřina“. „Vazba na jednoho

---

⁵⁰ Přesný postoj vyjadřuje tabulka č. ... podle výzkumu cvvm.cas.cz o postoji českých občanů hned po podepsání smlouvy.

⁵¹ Právo. Publicistika. A. Mitrofanov. „Mít jednoho pana je méně pracné“ 22. 07. 2008.

jediného pana se proto mnoha lidem- i na vládní úrovni- jeví méně pracná a zřejmě odpovídá i jejích založení.“

Tabulka č 3⁵².

„Souhlas/Nesouhlas s radarem podle stranických preferencí“ (za červen 2008).

	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí	Neví
KSČM	3	5	15	73	4
ČSSD	3	10	27	53	7
SZ	3	20	38	28	11
KDU-ČSL	2	29	29	30	10
ODS	19	49	20	11	1

Komentář: Podle stranických preferencí má případné umístění radaru v ČR většinovou podporu mezi příznivci ODS. Voliči ostatních stran myšlenku americké radarové základny v ČR většinou odmítají, přičemž u opoziční ČSSD a zejména KSČM je nesouhlas relativně četnější a vyhraněnější než u obou menších stran vládní koalice.

Postoj české veřejnosti:

Komentář Práva:

R. Plavecký⁵³: Většina starostů z okolí Brdu se staví k radaru negativně. Navíc cena nemovitosti, které v tamním kraji byli i bez toho levné, se kvůli radaru má zlevnit ještě víc. Podle různých údajů 57 až 75 procent české veřejnost jsou proti.

Vlastní Zprava⁵⁴: „Odpůrcům, které už shromáždili 130 tisíc podpisů pod peticí, proti stanici, vadí obecné formulace a nejasné pojmy“.

Komentář LN:

M. Weiss⁵⁵: Odpůrci radaru nevěří ničemu, ale uvěří všemu. Byla to přehlídka beznaděje (o demonstraci).

⁵² Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění. www.cvvm.cas.cz. Čísla označují % ze 100% dotázaných dané politické strany.

⁵³ Právo. Zpravodajství. R. Plavecký. „Radar v Brdech ovlivní nemovitosti“ 12. 07. 2008.

⁵⁴ Právo. Zpravodajství. „Odpůrci radaru napadali smlouvu“ 26. 08. 2008.

A Čabanova⁵⁶: V den příjezdu C. Riceové do Prahy, hnutí „Ne základnám“ organizovalo protestní akci. Mluvčí projektu, Jan Tamáš: „Je to i apel na naši vládu, aby konečně začala poslouchat většinu obyvatel a aby se začala chovat opravdu demokraticky. Jedná se o symbolický nesouhlas, který budeme vyjadřovat i dál, třeba v příštích volbách.“ Iniciativa Ne Základnám pokračuje také v řetězové hladovce proti radaru. Ozývají se i zastance protiraketové základny. Za urychlený podpis smlouvy o umístění radaru drží hladovku novinář Jiří X Doležal. Bojí se totiž raketového útoku z jihu a jihovýchodu. „spolu s homosexuály na demonstraci byli nejviditelnější anarchisté a důchodci“.

Martin Wiess⁵⁷: „O. Štampach (jeden z účastníků demonstraci, křesťanský myslitel) že se hrozí toho, že protiraketová obrana naruší strategickou rovnováhu mezi USA a Ruskem, která se prý připravovala po „celá desetiletí“. Štampach si nevšiml, že ta rovnováha už se zhroutila v roce 1989, díky čemuž jsme se vysmekli z ruské zóny, a on teď může chodit do televize“.

Nezařazené komentáře deníků:

Právo:

P. Uhl⁵⁸: Předpokládá, že smlouva jistě bude podepsána, ale zdůrazňuje, že od počátku jednání byla vedena mimo Unii a NATO. Smlouva o pobytu vojsk však není hotová, a proto podepsaná nebude, což znepokojuje část veřejnosti, protože právní rámec pobytu amerických vojsk na území ČR pořád není znám. Veřejnost také znepokojuje i stanovená Ruskem podmínka o přítomnosti i jejích inspekci. Washington sice nabídl Moskvě, možnost stálé kontroly na základnách, avšak ani Česko, ani Polsko s možnými ruskými kontrolami nebyly srozuměny.

J. Keller⁵⁹: Smlouva o radaru bude podepsána v situaci, kdy nikdo neví, který stát si nechá vnutit instalaci raket. Toto zařízení, oproti ujišťování všech vládních činitelů, Evropu ani nás chránit nebude. Autor tedy klade řadu otázek: Jak je to možné, že se cela Evropa souhlasí s americkými raketami v Polsku, jen Polsko ne?; Proč by nás

---

⁵⁵ Komentáře LN. M. Weiss „Myšlenková plastelína“ 08. 07. 2008.

⁵⁶ LN. Domov. A. Čabanová. „Riceovou „uvítají“ odpůrci“. 07. 07. 2009

⁵⁷ Komentáře LN. M. Weiss „Myšlenková plastelína“ 08. 07. 2008.

⁵⁸ Právo. Publicistika. P.Uhl. „Prosadí USA pobyt ruských vojsk?“ 08. 07. 2008.

⁵⁹ Porávo. Publicistika. J. Keller. „Nic než radar“. 09. 07. 2008.

před Německem ochránila jedna základna u nás, jestliže by nás neochránila síť US základen umístěných přímo v Německu?

Jiří Hanák⁶⁰: Žádná „válka světů“ v dohledu jedné-dvou člověčích generací naprosto nehrozí. Rusko nepřepadne Západ, Čína nepřepadne Spojené Státy, ani naopak. Všichni navzájem se totiž potřebují. Evropa potřebuje ruské suroviny, Rusko potřebuje evropské peníze. Čína, Americký trh apod. Avšak nikdo neví, jak se zachová Írán, pro něhož nejen Spojené Státy, ale i celý Západ je Satanem. V Teheránu se také pracuje na jaderných náložích. Potenciální nebezpečí může pocházet také z Pákistánu.

Lidové noviny:

M. Weiss⁶¹: Komentátor tu porovnává Lisabonskou smlouvu (a přesně to, že francouzští politici- po Irské zkušenosti- neumožnily voličům vyjádřit se k evropské integraci), s případem radaru, s nímž nesouhlasí dvě třetiny lidí v ČR. „Obranu i evropskou integraci obecně považují některé politici za příliš vážnou, aby o nich mohli mluvit obyčejní lidé“. Podle autora zakladatele evropské integrace věděly, že s „podporou svého vizionářského díla nemohou s veřejností počítat“, proto „evropská integrace už dlouho spočívá na úsilí, co nejvíce rozhodování izolovat od demokratických tlaků“. V armádní kultuře se také nahlašuje, což se trochu přenáší do politiky obrány. Argumenty autora, proč by radar měl projít parlamentem bez ohledu na veřejné mínění:

- a) Nepředstavují takový zásah do suverenity jako Lisabonská smlouva. Radar je rozhodnutí o jedné suverénní věci, které činí ČR;
- b) To k nám poutá Spojené Státy. Budoucnost evropské obrány a NATO je nejistá, a americký systém by měl stát jejích pateří. „Kdo to s obranou myslí vážně, odpor Ruska vůči radaru je argumentem pro, nikoli proti“.
- c) Sestava odpůrců radaru doma a v zahraničí je sama o sobě doporučením. Promítá to na způsob uvažování protiválečných aktivistů z 80. let,“ které se ve všem mýlili a všechno prohráli“.

---

⁶⁰ Právo. Publicistika. J. Hanák. „Pro a proti“. 11. 07. 2008

⁶¹ M.Weiss Komentáře LN „I malá většina je většina“ 11. 07. 2008

T. Pojar (náměstek ministra zahraničí)⁶²: „Kdo není připraven se bránit, je napaden“. „Rusko vnímá střední Evropu, jako území bývalé Varšavské smlouvy“. „Jestliže jakákoliv civilizace rezignuje na vybudování obranných systémů, tak směřuje k zániku, protože ji nikdo nebude brát vážně“.

* * *

7. 3. Problematika radaru ve zkoumaných mediích za srpen-listopad 2008

Událost: Schválení a podepsání smlouvy SOFA.

Informační zprava:

Tato smlouva upravuje podmínky pro pobyt Amerických vojáků na území v ČR, konkrétně na radarové základně v Brdech. Dohodu o umístění radaru a smlouvu SOFA pak ještě bude čekat schválení parlamentem, které mělo proběhnout po volbách v Americe. Spolu se smlouvou SOFA, ministryní obrany byla v Londýně podepsána i doprovodná smlouva, tzv. Deklarace strategické spolupráce. Hned poté sněmovna reprezentantů amerického kongresu schválila výdaje na výstavbu protiraketového štítu.

Smlouva stanovuje, že Američané v ČR nebudou platit DPH (vztahuje se to na dobu výstavby a provozu). ČR má právo soudní pravomoci v případě přestupku personálu základny (až na 2 výjimky), a budou souzeni českým soudem. Všechny nemovitosti budou patřit ČR. Návštěvy ruských zástupců byli povolené, avšak jejich stálý pobyt na základně se zcela vyloučil.

Debaty kolem podpisu smlouvy SOFA probíhají také i v kontextu války v Jižní Osetii.

Po podepsání smlouvy SOFA velký ohlas získala zprava BIS o tom, že ruská rozvědka působí proti záměru české vlády vybudovat americký radar, a také se snaží negativně ovlivnit veřejné mínění v Čechách prostřednictvím médií.

Obě smlouvy o umístění americké základny v ČR byli schválené Senátem v listopadu.

Česko- Americké vztahy:

Komentář Práva ke smlouvě SOFA:

---

⁶² Rozhovor T. Šupové pro Lidové noviny.

O. Danda⁶³: Tato neshoda (na smlouvě) trvá už tři čtvrtě roku. Oficiálním důvodem protažení je nedohoda na daních. Podle neoficiálních důvodů, vláda nemá dost hlasů, aby to ve Sněmovně spolehlivě ratifikovala. Dalším důvodem je návrh některých politiků počkat na volby v Americe. Navíc část vlivných politiků („přeběhlíků“ s ODS) se postavila proti vybudování radaru.

J. Keller⁶⁴: Mluví o sdělení M. Topolánka veřejnosti, že smlouva SOFA je již připravena a bude podepsána na podzim, protože je ještě třeba dodat něco ohledně daní. Autor příspěvku se tedy táže po faktu: Proč ČR, jako věrný přítel USA musí být za svůj podíl na jejich obraně potrestáno krácením na daních? Předpokládá, že to máme za trest pro tužbu patřit do vyššího civilizačního okruhu. Podle slov Parkanové, „radar pojistí naši svobodu a suverenitu“, avšak autor apeluje na to, že ani hodně slibující vstup do NATO v roce 1999, jak je vidět, tu svobodu a suverenitu dosud nepojistil. Komentátor uzavírá svůj článek tvrzením, že „na ochranu naší suverenity jedna malá základna určitě stačit nebude“.

Komentář LN:

Petr Kolář⁶⁵ (český velvyslanec v USA): Smlouva SOFA stále není dojednána, protože americká strana chce, aby jejich vojáci na území ČR podléhali jejich daňovým zákonům, my zase chceme, aby podléhali našim daňovým pravidlům. Američani jsou dohodnuti s řadou zemí, a jen Česká Republika si stanovuje podmínky, které jsou pro ně (Američany) těžko akceptovatelné. Myslím si, že se oprávněně obávají, že by to mohlo celkový rámec těchto dohod změnit i v jiných zemích.

Postoj USA

B. Obama, (jako demokratický kandidát) stejně jako i republikán **J. McCane**, podpořil vybudování protiraketového štítu ve střední Evropě. V této souvislosti poukázal i na Rusko-Gruzínský konflikt. B. Obama označil protiraketový štít za správnou věc, protože podle demokratického kandidáta, konflikt na Kavkaze je

---

⁶³ Právo. Zpravodajství. O. Danda. „ODS se bojí poslat radar do Sněmovny kvůli volbám“. 26. 09. 2008.

⁶⁴ Právo. Publicistika. J. Keller. „Od odzbrojení k základnám“ 24. 09. 2008.

⁶⁵ LN. Domov. Reportáž T. Šupové. „Dohodli jsme to dobře“ 08. 07. 2008.

jasným signálem toho, že Polsko a jiné státy v tomto regionu jsou vystavené zastrašování a agresi.

Postoj Ruska

N. Solovcov: „Objekty americké protiraketové obrany v Česku a Polsku se mohou stát cílem pro ruské rakety. Moskva by tak zajistila, že nebude snížen potenciál ruského jaderného odstrašení“. „Jde o to, že USA na sebe nechtějí brát žádné právní závazky, a jen pořád tvrdí, že nás neohrožují“.

1. Rusko uskutečnilo cvičné lety ve Venezuele. Venezuela mluví o velké ctí, symbolizující vzájemné přátelství.

Komentář LN:

Moskva poslala poprvé od konce studené války své bombardéry do blízkosti USA. Přilet dvojicí ruských bombardérů je považován za odpověď na vojenské kroky USA, konkrétně jako odvěta ne připlutí amerických valených lodí do gruzínského přístavu.

2. Rusko zvýšilo výdaje na obranu a bezpečnost až o 27%. Jako odpověď na americký protiraketový systém se měli stát taktické rakety Iskander, umístěné v Kaliningradu.

3. S. Lavrov: „Obáváme se přibližování základen“. Polsko samotné, však jako hrozbu nevnímá.

4. V. Putin varoval Polsko a ČR před instalováním štítu na svém území: „Zaměříme se na tyto země, jakmile budou rakety přivezené“. „Prosím, nepodceňujte závody ve zbrojení v Evropě. Co bychom měli dělat? Klidně sedět, zatímco oni budou rozmísťovat rakety?“.

5. Prezident D. Medvěděv o rozmístění střel proti štítu v Kaliningradu: “Řekl jsem zcela otevřeně, že nechceme nic rozmísťovat. Bylo to jen odvetné opatření- všechno bude záviset na postoji našich amerických partnerů“.

Česko- Ruské vztahy

Komentář Práva:

Lukáš Jelínek⁶⁶: „Moskva, která si nedělá iluze o údajné Íránské hrozbě a na loňském kongresu ODS si od Mirka Topolánka poslechla, že zde jde o ni, přijala hru na vzkříšení studené války“.

M. Krejčík⁶⁷ (bývalý šéf vojenského zpravodajství) na téma zprávy BIS: Kontaktování cizích agentů je pochopitelné. „Radar je strategický vojenský prvek. Kdo jiný, než vojenská služba státu, která se cítí nějak ohrožená, by měla zpřesnit informace nad rámec těch veřejně dostupných“.

A. Šándor⁶⁸ (bezpečnostní poradce): „Celá diskuze nesmí sklouznout k nálepkování: „Jsi proti radaru, tak jsi ruský špión, jsi pro radar, tak jsi správný občan této země“.

„Téma radaru je o tom, jaké vidění světa každý z nás má, a kde vidí svou bezpečnost“.

Petr Uhl⁶⁹: „Tvrdím, že než se prokáže konkrétní ovlivňování, měla by být zpráva BIS brána jako předvolební bublina“.

Komentář LN:

Libor Dvořák⁷⁰: „Když se loni rozříkalo, že USA budují antiraketový systém, Putin začal pronášet temní pohružky „asymetrickou odvetou“. Teď je to tady., (míní konflikt v Jižní Osetii).

Zpráva BIS: Ruské tajné služby se snaží vyvolat odpor české veřejnosti k vybudování amerického radaru v Brdech. Používají k tomu politiky, média a občanská združení. J. Vidím (šéf sněmovního výboru pro obranu): „Rusko se snaží v Česku znovu získat významný vliv. Snaží se ovlivňovat jak veřejné mínění, tak evidentně i ekonomiku.“.

Postoj Polska

Vzhledem ke konfliktu na Kavkazu, Polsko podepsalo smlouvu o umístění 10 amerických protiraket. Tato dohoda se vyznačila velkými ústupky polské strany od svých původních představ. Polsko se zavázalo, že vybuduje část základnu na vlastní náklady. Po kavkazském konfliktu, názor polské veřejnosti na umístění raket se radikálně změnil na kladný.

---

⁶⁶ Právo. Publicistika. L. Jelínek „Léto v Brdech“ 04. 08. 2008.

⁶⁷ Rozhovor O. Dandy, v Právu.

⁶⁸ Právo. Publicistika. A. Šándor „Ruští špióni a naše vláda“ 27. 09. 2008.

⁶⁹ Právo. Publicistika. P. Uhl. „Nejsi špión? Nebuď špión!“ 01. 10.2008.

⁷⁰ Komentáře LN. L.Dvořák. „Rusko: proč tak tvrdě“28. 08. 2008

Postoje českých politiků

K. Schwarzenberg: Konflikt na Kavkaze neměl vliv na urychlení podepsání smlouvy SOFA: „Radar, který u nás bude umístěn, nemá s Ruskou Federací co dělat. Je namířen úplně jiným směrem“.

ČSSD

Vystupují proti a požadují referendum.

J. Paroubek, spolu s šéfem polské levice G. Napieralskim podepsal společné prohlášení o odmítnutí dvoustranných smluv s USA o protiraketové obraně.

M. Hašek: Podle něho, z vyjádření V. Parkanové o smlouvě SOFA se dá vyvozovat možnost vzniku další základny vedle radaru.

KSČM

Vystupují proti a požadují referendum.

KDU-ČSL

V. Parkanová: „Česká strana do dohody prosadila řádu ústupků a svých postojů“.

SZ

2/3 strany vystupují proti. Postoj strany se považuje za nerozhodný.

Komentář Práva:

L. Jelínek⁷¹: Jelikož podle ministra obrany USA R. Gatese, radar nejen sblíží obě země, ale i ochrání Evropu před omezenou raketovou hrozbou, podle autora „je nepochopitelné proč se tedy čeští vyjednavací chlubí ústupky, které prý u Američanů prosadili. Vždyť pokud je radar v našem zájmu, měli bychom zbaštit nabízené menu i s chlupama, pokud si to USA nerozmyslí“. „Radar považují za zbytečný a dvoustranní aranžmá za pochybné. Pakliže chránit Evropu, měla by jej Evropa spolufinancovat, spoluobsluhovat a spoluřídít.“ Způsob jednání Topolánkové vlády s USA nazývá „pouhou součástí rozsáhlé strategické geopolitické hry“, a říká, že realitu o smyslu radaru na kongresu občanských demokratů popsal sám Topolánek jako „způsob zabránit, aby Česká Republika spadla do sféry vlivu Ruska“. O spekulacích o aktivní ruské rozvědce říká, že jsou už „měsíci staré“, a že stejně to není „zdroj nechutí lidí na radar kývnout“. Podle komentátora, vyvrcholí to tak, že

---

⁷¹ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog). „Smutná radarová bilance“. 29. 09. 2008.

„lidé ztratí ve vládu pohrdající jejich názory zbytky důvěry a na zaoceánské spojení budou pohlížet skrz prsty“.

ODS

Deník „Právo“ uvedl, že ratifikace „radarových smluv“ začne až po krajských a senátních volbách, protože „někteří politici ODS se obávají, že toto celostátní téma může zastínit regionální problematiku a ovlivnit tak výsledky voleb“.

V. Klaus (uvedeno v Právu): Chápe odmítavý postoj Ruska k základnám v Česku a Polsku: „Rusko nevěří naším ujišťováním. Nevěří, co jim říká Bush a další. Oni prostě se dívají, kam ten radar míří, a vidí, že míří na jejich teritorium“.

Tabulka č. 4⁷²

„Souhlas/Nesouhlas s radarem podle stranických preferencí“ (za listopad 2008).

	Rozhodně souhlasí	Spíše souhlasí	Spíše nesouhlasí	Rozhodně nesouhlasí	Neví
KSČM	0	8	15	75	2
ČSSD	3	13	31	50	3
SZ	6	22	30	40	2
KDU-ČSL	12	18	25	35	10
ODS	24	42	19	11	4

Nezařazené komentáře deníků

Komentář Práva:

Lukáš Jelínek⁷³: „Okurková sezóna (jedná se o srpnu 2008). Ideální příležitost, aby si vláda vylepšila reputaci, a vysvětlila lidem, jaká zásadní ohrožení naší civilizace ji přiměla podepsat s USA smlouvu o umístění prvků protiraketové obrany na českém území“.

Jan Keller⁷⁴: „Před 30 lety, signatáři Charty 77 ve svém dokumentu konstatovali, že „pobýt Vojsk jednoho státu na území státu druhého v mírové době rozhodně nepatří

⁷² Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění. www.cvvm.cas.cz. Čísla označují % ze 100% dotázaných dané politické strany. 03. 11. 2008- 10. 11. 2008

⁷³ Právo. Publicistika. L. Jelínek „Léto v Brdech“ 04. 08. 2008.

⁷⁴ Právo. Publicistika. J. Keller (sociolog) „Od odzbrojení k základnám“. 23. 09. 2008

k jevům, uznávaným za normální“. V raketových jednotkách tehdy kvetl černý humor: „Jaký je rozdíl mezi raketou obrannou a útočnou? No přece ta obranná startuje dříve!“ Ve svém komentáři autor mluví i o změnách přinesených V. Havlem v roce 1989, tedy o zrušení obou vojenských paktů a radikálním československého zbrojařského průmyslu- i za cenu propadu zejména slovenské ekonomiky. Při vstupu do NATO Češi také byl ujišťované, že žádná cizí jednotka nebude na českém území umístěna. Však na jaře 2003 ministr zahraničí C. Svoboda pronesl slova, že myslit Evropsky, znamená být pro rozmístění amerických vojenských posádek kdekoli v Evropě, včetně území ČR. Pak, v roce 2006, exposlanec ODS a prezidentův poradce J. Payne napsal, že bychom se měli ucházet o vojenskou přítomnost USA i bez ohledu na mínění našich evropských spojenců. Spojené Státy totiž poskytnou svůj deštník „za nějakou protihodnotu“, jen tomu, kdo o něj stojí“.

Tabulka č.5⁷⁵ „Postoj českých občanů k výstavbě radaru za rok 2008/2009“.

Měsíc	VI	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Rozhodně souhlasí	6	9	6	8	8	10	7	7	7	7	7
Spíše souhlasí	20	19	21	20	20	19	18	19	18	19	19
Spíše nesouhlasí	25	27	26	25	29	28	26	27	25	25	25
Rozhodně nesouhlasí	41	42	39	40	40	36	42	42	42	43	42
Neví	8	5	7	6	7	5	6	6	6	6	7

*7. a 8. měsíc nebyli do tohoto výzkumu CVVM zařazené

⁷⁵ Zdroj: Centrum pro výzkum veřejného mínění. www.cvvm.cas.cz. Čísla označují % ze 100% dotázaných za daný měsíc.

8. Analytická část

Analýza informací, uvedených v českých denících Právo a Lidové noviny k událostem schválení dohody o výstavbě radaru na území České Republiky, a druhé její části- smlouvy SOFA o právním rámci pobytu amerických vojáků na území ČR v souvislosti umístěním americké základny. Dále jenom „smlouva o radaru“.

Smlouva o radaru z českého pohledu v celoevropském kontextu:

Nejprve se obrátím ke komentářům o tom, potřebuje-li vůbec Evropa takový závazný druh vojenské techniky na svém území. V rubrice „Publicistika“ deníku Právo⁷⁶ profesor politické sociologie z Terstu V. Bělohradský uvažuje o tom, co by bylo pro Evropu prospěšné. Říká, že je zastáncem sjednocené Evropy, a právě proto je odpůrcem EU. Připomíná slova J. Patočky, významného českého filosofa a také jednoho ze zakladatelů Charty 77: „Tradicí Evropy není hledání jednoty, ale toho, co ji sjednocuje“. Je to proces rozporný a často dramatický, ale na něm stojí Evropa, ne na různých změnách materiální základny zavedených bez referenda oligarchy vyneseny k moci různými změnami „materiální základny společnosti“. Podle V. Bělohradského, nové členské státy vnesly do EU hledání všemocného protektora, jako převažující princip své zahraniční politiky. ODS také kdysi prohlásila, že americké základny na našem území jsou pojistkou proti postupující denacionalizaci německé politiky, navíc předcházející vláda v Polsku „rozehrála protiněmeckou kartu ještě mnohem silněji“. Autor se domnívá, že tento protektorský princip je zakódován přímo ve způsobu, jak tyto státy vznikly, tedy argumentuje tento princip hledání mocného zastance v zahraniční politice Česka a Polska (i dalších baltských a středoevropských států) historickou nestabilitou. Hledáním ochrany před blízkými sousedy a především před Východem. Avšak „je to neslučitelné s ideou EU, jako samostatného mezinárodního hráče, který se v určitých situacích musí postavit proti USA“. Výrok V. Havla o tom, že jelikož bez USA by Československo nevyniklo, jsme jim zavázaní a o výstavbě radaru by se nemělo ani diskutovat, auto považuje za komický. Po 2. Světové Válce o SSSR se totiž mluvilo stejně.

---

⁷⁶ Právo. V Bělohradský. Publicistika. „Ano Evropě, ale jaké?“ 03. 07. 2008

Pohled na Evropskou bezpečnostní politiku Lidových novin se poněkud liší od pohledu Práva. Komentátor LN, M. Weiss ve svém článku „Náš radar za jejích Lisabon“⁷⁷, mluví o tom, že obrána a evropská integrace jsou příliš důležitými tématy „na to, aby do nich mohli mluvit obyčejné lidé“. Jelikož vláda nepřesvědčila veřejnost o radaru, musí teď počítat s politickými dopady. Jelikož, podle autora příspěvku, důvěra v demokracii za 2. Světové Války byla otřesená, poté se věřilo, že budoucnost patří technokratickému a manažerskému rozhodování. Ve srovnání s Lisabonskou smlouvou, radar je suverénní záležitostí Česka. Je to otázka obranné politiky, která se musí řešit armádou, jež má svá pravidla a postupy, proto veřejně mínění zde nemůže být rozhodující instancí. Potvrzuje to i citátem J. Monneta: „Lidé přijímají změny jen tehdy, když jsou postavení před nutností, a nutnost poznají jen tehdy, když se ocitnou v krizi“. M. Weiss tu rovněž uvádí, že je dobré mít americký radar na území ČR, protože „to k nám poutá Spojené Státy“. Budoucnost NATO je nejistá, „a jestli teď neobstojí v Afganistanu, stane se prázdnou skořápkou“. Právě tehdy, podle autora, rozhodující rolí bude hrát americký protiraketový systém. Odpor Ruska proti radaru také považuje za jeden z nejhodnotnějších pro-radarových argumentů.

Uvedené komentáře nám hlavně ukazují opační zaměření obou deníků: je vidět, že pohled Lidových novin na zahraniční politiku ČR je spíše zaměřen na protekci a spolupráci se Spojenými státy; deník Právo tuto spolupráci nepřipouští a orientuje se více na Východ. Z komentářů Práva se dá vyčíst, že nevěří v účinnost a nezbytnost závazků vůči USA, uvažuje se také nad tím, že někdy může přijít nutnost se postavit i proti Spojeným Státům. Odkazují na to, že při vstupu ČR do NATO mluvilo se o tom, že žádná cizí jednotka nebude dislokovaná na českém území⁷⁸, což je přímo v rozporu se současnou situací. Lidové noviny však s takovou situací nepočítají a naopak garantem evropské bezpečnosti v případě selhání NATO vidí v americkém obranném programu.

Rozdílné pohledy (Právo VS. LN):

---

⁷⁷ Lidové noviny 11. 07. 2008 „Názory“.

⁷⁸ Právo. Publicistika. J. Keller (sociolog) „Od odzbrojení k základnám“. 23. 09. 2008

- Orientace zahraniční politiky východním směrem VS. Zaměření na Ameriku.
- Myšlenka sjednocené Evropy VS. „protekcionistický princip“ zejména balkánských a středoevropských států.
- Referendum a veřejné rozhodování v otázkách obrány VS. Rozhodování na vyšší politické úrovni.
- Možná americká hrozba v budoucnu VS. Současné výhrůžky Ruska.
- Pochyby o tom, že radar má sloužit ochraně celé Evropy, protože kdyby tomu bylo tak, Evropa by jej měla spolufinancovat a spoluobsluhovat a spoluřídít, VS. Ujištění o tom, že toto zařízení je s to ochránit celou Evropu, což by bylo dokonce možné i bez protiraket v Plosku díky systému AEGIS.
- Obvinění zástupců radaru v rozpoutávání nové studené války a odstartování nového závodu ve zbrojení čili „oprášení karibské krizi⁷⁹“, VS. Tvrzení, že umístění protiraketového zařízení přivede k potřebné „rovnováze strachu⁸⁰“, bez níž studená válka je více pravděpodobná.
- Krácení na daních za svůj podíl na obraně USA VS. Akceptování tohoto daňového postojů kvůli již celkovému rámci těchto dohod v jiných zemích.
- Instalované zařízení nebude s to chránit ČR, VS. Ujištění americké strany, že radar dokáže ochránit Čechy a Polsko.
- Česko by mělo být chráněno NATO VS. Pohled na americký protiraketový systém, jako na nový pilíř evropské obrany a „páteř NATO“.
- Pohled na Česko (po podepsání smlouvy), jako na „ostrůvek amerického vlivu ve střední Evropě⁸¹“, z čeho plyne, že kdyby došlo k nějakému válečnému konfliktu USA, Praha „by to koupila dřív a ničivěji⁸²“ VS. Schopnost Ameriky ochránit prostřednictvím své techniky Evropské území (tedy části Evropy, v rámci působení této techniky). Protekcionistická argumentace.
- Společné: obě strany se shodují na tom, že by se mělo počkat na podzimní volby prezidenta USA.

⁷⁹ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog) „Léto v Brdech“. 04. 08. 2008.

⁸⁰ Lidové noviny. 18. 07. 2008. Komentátor LN. Z. Petráček „Radar proti strachu“.

⁸¹ Právo 16. 07. 2008. Publicistika. A. Mitrofanov „Rusko, ropa, rakety“.

⁸² Právo 16. 07. 2008. Publicistika. A. Mitrofanov „Rusko, ropa, rakety“.

Americký postoj, argumenty a komentáře.

Americký postoj k této otázce však také nebyl jednoznačný. Hlavní argumenty americké ministryní zahraničí C. Riecové zřejmě měly protekcionistický charakter. Zdůrazňovala také hrozbu ze Středního východu, a zejména z Íránu, kvůli čemu je třeba zdokonalovat obranné systémy. Nemluvila jenom o obraně USA, ale také ochraně ČR a větší části Evropy, a prospěšnosti tohoto systému pro NATO. Avšak podle informací deníku Právo (převzatých z amerických zdrojů), Pentagon ještě nedokázal s jistotou prokázat ten fakt, že protiraketový štít je s to, zajistit bezpečí Severní Evropy před útokem z Íránu, a snaha o vybudování protiraketového štítu je jenom pokusem o „závěrečné zabodování“ odcházející Bushové administrativy.

Lidové noviny, k podepsání smlouvy o umístění radaru se vyjádřily prostřednictvím rozhovoru s českým velvyslancem USA, P. Koláře⁸³, pod názvem „Dohodli jsme to dobře“. Velvyslanec mluví o tom, že při vyjednáváních o hlavní smlouvě, česká strana neustoupila té americké v některých nadstandardních věcích, jakožto životní prostředí⁸⁴ atd. Jinak, vyjednávače odvedli skvělou práci, protože nekladli žádné nesplnitelné požadavky, nebylo to z jejich strany žádné vydírání. „Ty hrozby tady jsou, a já jsem vždycky říkal, že je lepší chovat se preventivně“ Ohledně „vydírání“ a „nesmyslných kladení si nesplnitelných požadavků“(podle slov P. Koláře), český velvyslanec tu podle mne naráží na americké vyjednávání s polskou stranou, které požadovalo „miliony dolarů na modernizaci armády“⁸⁵, a až do Gruzínsko-Abchazského konfliktu na ruských hranicích⁸⁶ čekali s definitivní odpovědí na americký požadavek o výstavbě druhé části protiraketového systému. Další argumentace americké strany k otázce výstavby radaru v ČR je zřejmě agitačního charakteru.

---

⁸³ Lidové noviny 09. 07. 2008 „Domov“.

⁸⁴ Připomínám, že na začátku jednání o radaru řešila se otázka ohroženého druhu ptáku- chřástala polního, který se hnízdí ve dvou ze tří lokalit, které přicházeli v úvahu v souvislosti s výstavbou základny. Nakonec pro výstavbu byly zvolené Brdy, kde tento druh ptáku nevyskytuje.

⁸⁵ Lidové noviny, 07. 07. 2008 „Svět“, „Poláci licitují, dohod o základně stále není“.

⁸⁶ Viz dále 06. 08. 2008- Konflikt v Jižní Osetii, po které najodoval souhlas polské strany se smlouvou- 14. 08. 2008.

- Budování obranného systému nejenom pro Spojené Státy, ale i pro celé mezinárodní společenství.
- Pokračování Íránu ve zkoušení raket středního a krátkého doletu a obohacování uranu.
- Vzpírání Íránu vůči mezinárodním povinnostem.
- Odhady amerických analytiků, že k roku 2015, Írán bude schopen odpálit mezikontinentální raketu, proto tempo pro vybudování obranného štítu musí být zrychleno.
- Hrozba z dalších států-agresorů, např. Severní Korea.

Deník Právo se k argumentaci americké strany staví kriticky. Hlavní výtkou tohoto deníku zůstává neprokázanost hrozby raketového útoku. Komentátor Práva⁸⁷ mluví o výrocích na téma možných útoků jako o „falešných tónech“.

Postoj Ruska:

Postoj Ruska k záměru České republiky a Polska byl zřejmě negativní. V obou listech, jak v Lidových novinách, tak i v Právu, se publikovaly výhrušné články z ruské strany o chystané odvetě za umístění americké základny v blízkosti ruských hranic. Přičemž v obou denících se uváděla jak oficiální sdělení, tak i jakési „provokativní a vyloženě zastrašující“ nepotvrzené informace. Např. umístění ruské vojenské techniky na Kubě, tady hned u amerických hranic.

Avšak komentáře, které se vyskytovaly ohledně ruské reakce na radar, se u obou listů vyloženě lišily. Lidové noviny ve většině článků poukazují na nepřiměřenou ruskou rétoriku v souvislosti s výstavbou protiraketového zařízení a propojují to s minulostí česko-ruských vztahů: „Rusko vnímá Střední Evropu, stále jako území bývalé Varšavské smlouvy“⁸⁸. K otázce výstavby radaru se staví jednoznačně kladně. Potřebu výstavby protiraketového zařízení deník hlavně odůvodňuje tím, že hrozba raketového útoku je skutečná a „Kdo není připraven se bránit, je napaden“⁸⁹.

⁸⁷ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog). „Smutná radarová bilance“. 29. 09. 2008.

⁸⁸ Rozhovor T. Šupové pro Lidové noviny. „Kdo není připraven se bránit, je napaden“. T. Pojar. Náměstek ministra zahraničí.

⁸⁹ Rozhovor T. Šupové pro Lidové noviny. „Kdo není připraven se bránit, je napaden“. T. Pojar. Náměstek ministra zahraničí.

Deník Právo podle mne zaujal pozici, ospravedlňující hlavní ruské obavy o tom, že protiraketové zařízení ve Střední Evropě je vlastně namířeno proti Rusku. I když varování Ruska, adresované české straně, byla vyjádřena v dost tvrdé formě, z komentářů deníku Právo, je vidět, že má pro to jakési pochopení. Mezi komentáře, uvedené v Právu se v období diskuzi o radaru často objevoval příspěvky o specifickém charakteru Ruska a tedy i jeho politiky. Komentátoři se snažili definovat současný postoj ČR k Rusku, a poukázat na to, že názory této zemi k otázce výstavby radaru nelze zavrhnout, proto je třeba s Ruskem vyjednávat, a to s ohledem na tuto jeho specifickou⁹⁰. Poukazuje se na to, že od rozpadu Sovětského Svazu Rusko se změnilo, a že už mu nejde tak o své imperialistické ambice, jak o výhodné investice a ekonomický pokrok⁹¹. Argumenty deníků ohledně vztahů s Ruskem v souvislosti s radarem (Právo VS. LN):

- Uznávání ruských obav o státní bezpečnost VS. Popírání možnosti, že americké vojenské zařízení by mohlo být namířeno proti Rusku;
- Nenahraditelnost (v ohledu ceny a kvantity) ruské ropy a zemního plynu VS. Alternativa jiných dodavatelů ropy a plynu (např. ropa z Ingolstadtu).
- Právo uvádí⁹², že podle amerických údajů, neexistuje reálná hrozba Íránu VS. Opakované důrazy na hrozbu ze Středního Východu a na ruskou hrozbu;
- Obvinění zastánců radaru v rozpoutání nové studené války a obnovení závodu ve zbrojení, VS. Důraz na to, že již nejde o Rusko a Ameriku, mezi kterými alespoň existovala jakási komunikace v podobě „horké linky“, že jedná se o Írán, podobná komunikace se kterým není možná⁹³;
- Popírání faktu, že prudké snížení dodávek ropy do ČR souvisí s podepsáním smlouvy VS. Považování snížení dodávek ropy za formu politického nátlaku, „vztyčený prst“, a uvádění podobných ruských praktik jako důkazu (litevská

---

⁹⁰ Právo. 17. 07. 2008. A. Mitrofanov. Publicistika „Od Lenina k caru, od bratření k zisku“.

⁹¹ Podrobněji o postoji zkoumaných deníků k Rusku v Analytické části II.

⁹² Z vyjádření ruského velvyslance D. Fedotova.

⁹³ Komentáře LN. Z petráček „Radar proti strachu“ 18. 07. 2008.

rafinerie); Komentátor LN⁹⁴ to považuje za testování forem nátlaku energetickými zdroje.

- Přehlížení ruského znepokojení je přípravou globálního konfliktu VS. Pohled na ruské varování, jako na imperialistické výhružky a neochotu pouštět ČR ze sféry ruského (politického a ekonomického) působení;
- Namíření protiraketové techniky na Rusko⁹⁵ VS. Vyvracení tohoto tvrzení⁹⁶ s důrazem na neschopnost amerického štítu zvládnout stovky či tisíce ruských raket a hlavic.

Pohled na situaci v Polsku:

Jak už jsem uváděla výše, polská strana po dlouhou dobu váhala ohledně podepsání první smlouvy o umístění americké základny na svém teritoriu. Oba deníky se shodly na tom, že požadavky Polska k té smlouvě byly nepřiměřené. Poukazuje se hlavně na ekonomický zájem zemi. Články o polském postoji v obou denících jsou většinou zpravodajského charakteru.

Deník Právo potrhuje nedůvěru Poláků ke smlouvám s Američany (Irácké tažení). Poukazuje na to, že někdejší idealismus Polska ohledně protiraketové obrany za 18 měsíců pospěšných vyjednávání vypršel. Rovněž tento list uvádí, že Polsko je vědomo toho, že v případě umístění raket na svém území bude vystaveno nebezpečí především z Ruska, a právě proto požaduje modernizaci své obranné techniky.

Lidové noviny apelují a to, že požadavky Polska jsou bizarní vzhledem k existenci reální hrozby, která však nepochází ze Středního Východu, ale přímo ze sousedního státu⁹⁷. Proto zdůrazňují, že umístění proti-raket by pro Polsko bylo velice ohleduplným krokem. Konflikt v Gruzii však urychlil podepsání Polskem smlouvy o umístění raket. Podle komentátora LN⁹⁸, Polsko pod dojmem událostí v Gruzii se spokojilo se zárukou USA, že budou zemi bránit před útokem „třetí strany“. Jiný komentář⁹⁹ odkazuje na obecné velmocenské historické a současné ambice Ruska.

---

⁹⁴ LN. Politolog B. Doležal.

⁹⁵ Právo. Ruský velvyslanec D. Fedotov.

⁹⁶ LN a Právo. Generál G. Obering.

⁹⁷ Jedná se o záměr Ruska, v případě umístění raket v Polsku, také tam namířit svoje rakety.

⁹⁸ L. Palata. Svět. „USA budou chránit Polsko“ 15. 08. 2008

⁹⁹ Komentáře LN. L. Dvořák (rusista, komentátor ČRo 6). „Rusko: přč tak tvrdě?“.

Považuje také gruzínský konflikt za tu samou „asymetrickou odvetu“, slíbenou V. Putinem v souvislosti s budováním globálního antiraketového systému.

Postoj Polska k výstavbě základny se podle mne řídil hlavně politickými zájmy a rozpory v otázkách zahraniční politiky zemi. Konkrétně mezi proamerickým prezidentem L. Kaczynským a premiérem D. Tuskem spolu s ministrem zahraničí M. Sikorski. Avšak pod nátlakem gruzínského konfliktu, Polsko muselo učinit rychlé rozhodnutí, nehledě na své vnitropolitické rozpory.

Pohled na Íránskou hrozbu:

Pohledy Práva a Lidových novin se od sebe liší i v názoru na Íránskou hrozbu. Právo publikuje články specialistů, které tvrdí, že raketový a jaderný potenciál této zemi se přehání. Lidové noviny mluví o tom, že Íránskou hrozbu nelze nedoceňovat. Právo však mluví spíše o konfliktu mezi Íránem a Izraelem, než o možnosti napadení Íránem Evropy nebo Ameriky. Potrhuje, íránský jaderný program není tak pokročilý, jak se jeví. Když to Lidové noviny zdůrazňují vyspělost jaderného programu Íránu více, než pohotovost íránských raket a možnost připadení Izraele. Argumentace tohoto listu je spíše preventivního charakteru.

Argumenty Právo VS. Lidové noviny:

- Ruský generál J. Bužinskij v Právu¹⁰⁰ konstatuje, že Íránské rakety mohou být použité akorát proti Izraeli, VS. Americká zahraniční politika ovšem nemůže připustit ani to, aby Izrael byl napaden.
- Írán nemá ani politické ani technické a průmyslové možnosti, aby měl raketu dálného doletu, VS. Zdůrazňování stálého rozvoje Íránu a potenciální možnosti (prostřednictvím rozhovorů s reprezentanty amerického ministerstva obrany).
- Íránský útok na EU, jejíž podíl na zahraničním obchodu Íránu je 54 procent se zdá být paradoxní¹⁰¹, VS. Konstatování, že chování Íránu je porušením rezolucí Rady bezpečnosti OSN, a zcela v rozporu se závazky Íránu vůči mezinárodnímu právu.

Podle článků a komentářů obou deníků však je vidět, že nikdo (ani Pentagon, ani ruská strana, ani nezávislé zpravodajské služby) nedisponují přesnou informací, aby

---

¹⁰⁰ Právo. Zpravodajství 09. 07. 2008. J. Bužinskij

¹⁰¹ Právo. Zpravodajství 09. 07. 2008. J. Bužinskij

mohly dělat nějaké závěry. Írán předvádí svou vojenskou techniku, Izrael také pořádá manévry a každá strana se oprávněně obává útoku. Deník Právo má k této problematice postoj, zpochybňující možnost útoku prostřednictvím raket dálného doletu. Tedy nepovažuje výstavbu radaru nutnou v souvislosti s íránskou hrozbou. Lidové noviny spíše mluví o technickém a jaderném potenciálu Íránu a pohlíží na problematiku výstavby protiraketového zařízení, že by bylo užiteční v dlouhodobé perspektivě. Možnost útoku Íránu na Izrael, však také zatím nepovažují za pravděpodobnou¹⁰².

Postoj českých politiků:

Je zřejmé, že postoj některých politiků k výstavbě základny v průběhu celého procesu jednání o věci¹⁰³ se mohly měnit. Ale jelikož rozhodla jsem se zabývat analýzou diskursu v období podepsání smlouvy o umístění radaru a smlouvy SOFA, pozorují jenom postoje politiků za toto vybrané období, tedy červenec- listopad 2008. Avšak spekulace o „změnách názorů“ českých politiků jsou v komentářích také přítomné.

Jak už jsem uvedla výše¹⁰⁴, postoj největších českých partií k problematice výstavby radaru byl výrazně rozlišný. ODS, politická strana, která vyhrála volby a tedy má nejvíce křesel ve vládním aparátu, k výstavbě radaru se staví rozhodně pozitivně (až na několik „přeběhlíků“). Tento postoj se dá vysvětlit politickým zaměřením strany, které se považuje za liberální a proamerické. ČSSD, druhá největší politická strana, se naopak k výstavbě základny staví negativně. ČSSD je sociálnědemokratickou stranou.

Argumentace, kterou tyto dvě největší politické strany podávají je uvedená výše v oddílu „Postoje českých politiků“, „ODS“ a „ČSSD“. Postoje jiných politických stran jsou v deskriptivní části mé práce také uvedené, avšak udělám analýzu postojů jen těch dvou největších.

Argumentace členu ČSSD v otázce radaru je hodně podobná nejčistším argumentům, které se uvádí v deníku Právo. Tento list vydal článek lídru ČSSD, J. Paroubka

---

¹⁰² Toto hledisko bylo vysvětleno v Komentářích LN profesorem Hebrejské univerzity v Jeruzalémě Martinem van Creveldem v článku „Zaútočit na Írán? Ani náhodou!“. LN 18. 07. 2008.

¹⁰³ Počínaje neoficiálním oslovením české vlády americkou stranou v roce 2002 až po odstranění plotu v Brdech v květnu 2009.

¹⁰⁴ Oddíl „Postoj českých politiků“.

s vysvětlením, proč by americká základna neměla být postavená na českém území. Velice příznačné je, že komentáře s kritikou argumentaci ČSSD se publikovali hlavně v Lidových novinách, kdežto kritika pozitivního postoje ODS k radaru vyskytovala hlavně v Právu.

ODS ve své argumentaci dělá důraz na potřebu sjednocení pro „společnou obranu sjednoceného světa“; skutečnost, že spolupráce s USA bude (ekonomický) přínosnou pro ČR. Jedná se o slib financování výzkumných projektů v Čechách a dalších velkých investicích, modernizaci armády, zrušení víz do Ameriky a jiných výhodách. Také jde o spolupráci se silným partnerem, který by mohl zajistit bezpečnost nejenom pro Česko, ale také pro celý euroatlantický prostor. Odmítnutí radaru podle slov premiéra M. Topolánka je v rozporu s celou polistopadovou politikou ČR, postavenou hlavně na zapojení zemí do svobodného světa.

ČSSD zdůrazňovala hlavně neprokázanost důkazů nebezpečí ze strany Íránu a Severní Korei; šíření napětí mezi Českem a Ruskem, a také státy ve Střední Evropě, které nepodporují umístění základny ve své blízkosti. Což tedy může vést k novým konfliktům a zbrojení.

Prezident ČR, V. Klaus se k této problematice postavil zcela neutrálně.

Lidové noviny tedy podporují argumentaci ODS a na protiargumenty ČSSD (zejména na vyjádření J. Paroubka) reagují jako na politické manévrování a cynismus, jak ve vztahu ke spolupráci s USA, tak i k otázce bezpečnosti ČR. Apeluji na to, že NATO je základem evropské bezpečnosti, jejíž „pateří“ se teď má stát americký protiraketový systém. O odporu veřejnosti k výstavbě základny komentátor LN¹⁰⁵ říká, že o takové závažné otázce, jako bezpečnost státu by se nemělo rozhodovat s ohledem na veřejné mínění. Zdůrazňují také, že sociální demokracie, jako bývalá komunistická strana kdysi také odmítala smlouvy¹⁰⁶, které se pak ukázaly jako nezbytné. Upozorňují na aktuální hrozbu z Ruska: „Hodlají nás bombardovat¹⁰⁷“. Zdůrazňují, že v ČSSD je velký počet bývalých komunistů, kteří překáží zemi

---

¹⁰⁵ M.Weiss Komentáře LN „I malá většina je většina“ 11. 07. 2008

¹⁰⁶ Nesouhlas s česko-německou deklarací, pochyby soc. demokracie o nutnosti vstupu v NATO apod.

¹⁰⁷ Komentáře LN. M. Zvěřina o vyjádření gen. Bužinského o česko-americké spolupráci.

v rozvoji a modernizaci¹⁰⁸. Obecně tento list označuje postoj ČSSD k radaru za extrémní. Navíc za okolností konfliktu v Gruzii, komentátor LN připomíná¹⁰⁹, že „svět kolem nás není poklidné moře“ a jako jediné, co by mělo odradit případného agresora od útoku, jsou příliš vysoké důsledky této agrese. V tom se spočívá smysl radaru.

Komentáře Práva jsou naopak namířené proti argumentaci příslušníků ODS, a shodují se s argumentací ČSSD. V souvislosti s přirovnáním M. Topolánka podepsání smlouvy o radaru k Marshallovu plánu, komentátor Práva potrhuje, že Marshallův plán stal na začátku studené války a promítá to na současnou situaci. Jedním z hlavních argumentů je, že podepsání smlouvy je v rozporu s myšlenkou demokracií, jelikož kolem 70 procent občanů jsou proti. Celý způsob jednání vlády s USA se označuje za „pouhou součást rozsáhlou strategickou geopolitickou hru (...) a snahu vládní koalice zabránit aby Česká Republika spadla do sféry vlivu Ruska“¹¹⁰. Tvzením o nezbytnosti radaru pro českou bezpečnost komentátor Práva¹¹¹ vytýká, že kdyby tomu bylo opravdu tak, vyjednávače by se neměli chlubit ústupky, které u Američanů prosadili. V komentářích se také uvádí, že je odpor Ruska k této záležitosti se nesmí přehlížet, jelikož Česko v některých aspektech, takových jako ropa a plyn je na Rusku přímo závislé. Vnímání Ruska, jako „narychlo přemalovaného Sovětského Svazu“¹¹² se vyvracuje. V komentářích členu ČSSD v Právu¹¹³, jako odpověď na chválu a vděk Americe zastánců radaru, kritizuje se současná neúspěšná zahraniční politika G. Bushe a potrhuje se fakt, že žádná hrozba ještě nebyla spolehlivě potvrzená. Podpora tohoto protiraketového systému NATO se také zpochybňuje. Americká doktrína se v tomto listu také zpochybňuje, označuje se za „neúspěšnou a zkrachovanou“¹¹⁴. Podle autora jednoho z příspěvků¹¹⁵, i v kontextu gruzínského konfliktu, jedná se přece o konflikt mezi Východem a Západem, a tak,

¹⁰⁸ Komentáře LN. M. Zvěřina o vyjádření gen. Bužinského o česko-americké spolupráci.

¹⁰⁹ Komentáře LN. V. Bouk. „Ochrání radar v Brdech před Ferdinandem?“ 30. 08. 2008

¹¹⁰ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog). „Smutná radarová bilance“. 29. 09. 2008.

¹¹¹ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog). „Smutná radarová bilance“. 29. 09. 2008.

¹¹² Právo. Publicistika A. Mitrofanov. „Od Lenina k caru, od bratření k zisku“. 17. 07. 2008

¹¹³ Právo. Publicistika. M. Vlček „Sněmovnu čeká kvůli radaru horký podzim“ 15. 08. 2008.

¹¹⁴ Právo. Publicistika. A. Mitrofanov. „ČSSD ani teď nekývla na radar“. 25. 08. 2008.

¹¹⁵ Právo. Publicistika. A. Mitrofanov. „ČSSD ani teď nekývla na radar“. 25. 08. 2008.

Česká Republika by měla být opatrná, a proto měla by se vyhnout černo-bílým řešením.

Podlé této argumentaci obou deníků, nabývám se dojmu, že v otázce o umístění amerického protiraketového zařízení, Lidové noviny se přiklání k názorům ODS na proamerickou bezpečnostní politiku. Názory, uvedené v Právu se více podobají postojům ČSSD a jsou jednoznačně proti možnosti spolupráci se Spojenými Státy v ohledu výstavby části amerického protiraketového štítu. Uvádím zrovna tyto 2 politické strany, protože jejich postoj k otázce radaru se ve zkoumaných denících uvádí nejvíc. Toto však neznamená, že jiné politické strany byly k této problematice lhostejné. Podle údajů CVVM¹¹⁶, které jsem uvedla v deskriptivní části své práci, např. KSČM se stavěla nejvíc odmítavě k výstavbě americké základny.

Lidové noviny tak prostřednictvím svých komentářů prosazují protekcionistický přístup v bezpečnostní politice ČR, a akcentují nutnost preventivních opatření proti možné agresii. Kdežto Právo je spíše zastáncem opatrného přístupu k věci a strategii vyjednávání. Považuje „černo-bílý“ přístup, který interpretuju jako připoutanost k jedné silné straně za cenu roztržení vztahu s jinou, za nepřijatelný. Avšak v otázce hodnocení radarové problematiky na české politické scéně přikláním se k názoru jednoho z komentátorů Práva, že „zajímavým se stál radar až poté, když se ukázalo, že se za něj dají získat či ztratit politické body“¹¹⁷.

Veřejné mínění:

Podle tabulky Centru výzkumu veřejného mínění je vidět, že kolem 70 procentu obyvatel České Republiky nesouhlasí s výstavbou radaru. Tato skutečnost se ovšem uvádí v obou zkoumaných listech.

Právo dělá důraz na negativní důsledky, které může přinést výstavba základny. Uvádí výsledky sociologických výzkumů, protesty starost obcí z okolí Brdu, které se obávají nejenom negativního vlivu paprsku radaru na zdraví lidí a nebezpečí blízkosti tohoto zařízení (třeba v souvislosti s eventuálním teroristickým útokem), ale také i poklesu cen na nemovitosti v kraji. Tento list se také vyznačuje častými sděleními a

---

¹¹⁶ Centrum pro výzkum veřejného mínění.

¹¹⁷ Právo. Publicistika: J. Hanák. „O radarové body“. 30. 10. 2008.

informacemi o akcích iniciativ „Ne základnám“ a „Neradaru.cz“. Jeden z příspěvků Práva shrnuje, že celý „radarový příběh“ míří ke smutnému vyvrcholení: „lidé ztratí ve vládu, pohrdající jejích názory zbytky důvěry a na zaoceánské spojence budou pohlížet skrze prsty“¹¹⁸.

Lidové noviny také uvádí tyto informace v rámci zpravodajství, avšak kritizují protestní projevy veřejnosti. Výrokům protestujících o tom, že základna může narušit strategickou rovnováhu mezi USA a Ruskem, připravovanou po celá desetiletí se namítá, že rovnováha již byla narušena v r. 1989, což s sebou přineslo dnešní demokracii¹¹⁹. V tomtéž komentáři se také říká, že účastníci protestní akce jsou zmanipulováni, a uvěří veškeré argumentaci proti radaru. Avšak autor upozorňuje na to, že jestli se s novým prezidentem USA v protiraketové obraně bude pokračovat, dosavadní odpůrce zjistí, že se mýlili.

Oba deníky tedy uvádí veškerou informaci spojenou s veřejným míněním. Publikace Práva, však v tomhle ohledu mají čistě zpravodajský charakter, kdežto Lidové noviny prostřednictvím svých komentářů otevřeně kritizují postoj odpůrců radaru. Podle mne, existence iniciativ proti vybudování základny, je samo o sobě příznačné. Aktivita těchto sdružení média zřejmě nemohla nechat bez pozornosti. Avšak lidové noviny, které se stavěly k výstavbě základny pozitivně, dovedly najít „protihráče“ i takovým organizacím. Na zprávu o tom, že stoupence iniciativy „Ne základnám“ drží řetězovou hladovku, uvádí, že existuje také i hladovka pro radar, kterou drží novinář Jiří X Doležal.

---

¹¹⁸ Právo. Publicistika. L. Jelínek (politolog). „Smutná radarová bilance“. 29. 09. 2008.

¹¹⁹ Komentáře LN. M. Weiss „Myšlenková plastelína“ 08. 07. 2008.

9. Analytická část II.

Pohled na současné české postoje k Rusku s perspektivy Práva a LN.

V druhé analytické části mé práci bych se chtěla více zaměřit na problematiku vnímání současného Ruska deníky Právo a Lidové Noviny v souvislosti s výstavbou amerického protiraketového zařízení na území ČR.

Jak je vidět z předchozích deskriptivní a analytické části, Rusko hrálo dost významnou roli jak v pro, tak i v proti-argumentaci „radarové otázky“. Podle mne, jednou ze základních rovin debat o radaru byla právě otázka česko-ruských vztahů. Jednalo se v podstatě o to, že jestli Česko skutečně vybuduje na svém území americkou základnu, spadne tím v otázce bezpečnosti pod bezprostřední vliv americké zahraniční politiky, nebo naopak, Amerika rozšíří svou sféru vlivu na teritorium Střední Evropy. Možnost umístění americké vojenské techniky v blízkosti svých hranic Rusko označilo za nepřijatelné, jak ze strategického, tak i z bezpečnostního hlediska. V případě vybudování základen, ruská strana hodlala odpovědět umístěním své vojenské techniky nejen na hranicích s Polskem a Českem, ale také i se Spojenými státy. Nejpodstatnějším odvetným tahem však byl slib ukončení diplomatických vztahů s danými zeměmi.

Mým záměrem je, prostřednictvím novinových článků a komentářů, podívat se na postoj obou listů vůči Rusku. Jak už jsem zmiňovala v úvodní části mé práci, mediální sdělení (v tomto konkrétním případě, novinové sdělení), hrají významnou roli v utváření veřejného mínění. Z jiného pohledu, rovněž reflektují i postoje a názory odbíratelů těchto médií, což je v případě zkoumaných mnou deníků, jež patří k nejčtenějším seriózním novinám v ČR¹²⁰, vyjadřuje postoje obyvatelstva dost příznačné.

Z předchozího popisu novinových sdělení, zejména komentářů, lze usoudit, že Lidové noviny podporují spíše proamerickou politiku a mají vůči Rusku kritický postoj. Deník Právo pohlíží na Rusko z jiné perspektivy a tedy i jeho argumentace ohledně budoucnosti rusko-českých vztahů a postoj k výstavbě radaru se liší od toho, co prosazují Lidové noviny.

---

¹²⁰ Viz „Teoretická část“, Tabulka č. 2.

Jeden z komentátorů Práva, A Mitrofanov, v jednom ze svých příspěvků dost vystižně pojednává o zvláštnosti Ruska a ruské společnosti¹²¹, které by se měly brát v potaz při utváření současného názoru na tuto zem:

- „Geopolitické důvody nutí ke studiu ruských proměn, které se odehrály v průběhu 90. let;
- Mnoho lidí v Čechách si myslí, že Rusko, je „narychlo přemalovaný Sovětský Svaz“, mýlí se;
- Provázanost ruské pravoslavné církve s politikou dodává poslední specifický raz;
- V komunizmu šlo o ideologii, současným vůdcům jde o zisk, bez ohledu na bratření;
- Nechuť k ideologickým investicím a snaha k „odideologizaci“;
- Důraz na ochotu prezidenta, D. Medvěděva ke strategické spolupráci s EU, což by se mohlo stát „Nosným pilířem Velké Evropy bez demarkačních čar“¹²²;

V dalších komentářích deníku se objevovali takovéto názory na Rusko:

- Komentátor deníku¹²³ nepopírá ambice Ruska hrát velmocenskou roli, avšak naznačuje, že stejné ambice existují i u americké strany.
- Doslova „Vydírání ropou a zemním plynem“, které se odehrálo po podepsání smluv, autor příspěvku¹²⁴ označuje za legitimní.
- K otázce umístění radaru- Rusko slouží propagátorům radaru jako strašák pro veřejnost¹²⁵.
- O výhradách Ruska o umístění základen- „je třeba diskutovat, ne bagatelizovat je“. Rusko hraje významnou roli při zajišťování evropské a globální bezpečnosti¹²⁶.

Těmito argumenty, A. Mitrofanov poukazuje na výrazné rysy ruského státního chování, které považuje za velice důležité pro komunikaci s touto zemí. Nepohlíží

---

¹²¹ Právo. 17. 07. 2008. A. Mitrofanov. Publicistika „Od Lenina k caru, od bratření k zisku“.

¹²² Z projevu D. Medvěděva na setkání s ruskými velvyslanci (ohledně problematiky radaru).

¹²³ Právo. Publicistika. A. Mitrofanov „ČSSD ani teď nekývá a radar“. 25. 08. 2008

¹²⁴ Právo. Publicistika. A. Šandor „Ruští špioni a naše vláda“. 27. 09. 2008

¹²⁵ Právo. Publicistika. P. Uhl „Obamová změna se týká i radaru“. 06. 10. 2008

¹²⁶ Právo. Zpravodajství. J. Ovčáček. „Ruský generál: Írán je hrozbou pro Izrael“. Výrok gen. Bužinského. 09. 07. 2008.

tedy na projevy ruské diplomacie k otázce radaru jako na imperialistické výhrůžky. Pouze konstatuje, že pro účinnou a oboustranně výhodnou komunikaci s touto zemí je třeba počítat se zvláštnostmi Ruska. Tato komunikace je důležitá, protože ani Česko, ani Evropu potýkání s Ruskem zatím nemíní (jak ukázali události kolem radaru a ropy). Orientaci na USA české vlády, komentátor Práva¹²⁷ přičítá neochotě českých politiků se vázat k velkému počtu států, „ve snáze, vyhnout se dějinnému prokletí být vždy něčím přísluhovačem“. Z úvahy komentátora o tom „jak se vlastně dá bezkonfliktně přijít ke konsensu v otázce (alespoň středo-) evropské obrány?“, vyvádím z daného příspěvku takovou odpověď: „Uvažovat se Americe není třeba, o otázkách obrany by se mělo rozhodovat společně s dalšími členy Evropské Unii, a brát ohledy také i na Rusko, které zůstává aktivním spoluhráčem Evropy, alespoň v ekonomických otázkách“.

Lidové noviny se o Rusku ozývají jinak. Podle prozkoumaného materiálu, pro-radarová argumentace LN se v hodně bodech shoduje s argumentací politické strany ODS k této problematice. A podle výroku¹²⁸ samotného šéfa ODS, M. Topolánka, radar má zabránit spadnutí ČR do ruské sféry vlivu. Avšak jiní komentátoři (zejména deníku Právo) konstatují, že Čechy už dávno spadli do ruské sféry vlivu, o čemž svědčí kalkulace, provedené v souvislosti s omezením dodávek ropy a pak i dodávek zemního plynu v lednu 2009¹²⁹.

Pojednání o Rusku v Lidových novinách se dost často provazovalo s minulostí česko-ruských vztahů. V příspěvcích se často používaly historické příklady, kde obraz a činy československých komunistů byly spojované se současnými protivníky proamerické politiky (alespoň v kontextu výstavby základny).

Takovéto názory na Rusko se objevují v komentářích LN:

- Odpor Ruska vůči radaru by měl být brán jako argument pro¹³⁰.

---

¹²⁷ Právo. 22. 07. 2008 Publicistika. A. Mitrofanov. „Mít jednoho pana je méně pracné“.

¹²⁸ Tento výrok však byl uveden komentáři deníku Právo.

¹²⁹ Podle těchto kalkulací, při zastavení dodávek ropy a plynu z Ruska, zásoby v Česku spolu s dodávkou z jiných zdrojů by postačily přibližně na 90 dnů.

¹³⁰ Komentáře LN. M. Weiss. „Náš radar za jejích Lisabon“ 08. 07. 2008.

- K proti-radarové argumentaci o narušení strategické rovnováhy mezi USA a Ruskem se namítá, že tato rovnováha již se zhroutila v r. 1989¹³¹, díky čemuž dneska třeba účastníci opozičních hnutí se mohou svobodně vyjadřovat v televizi¹³².
- V jednom z komentářů LN¹³³ se uvádí slova M. Kaminského, poradce polského prezidenta, na podporu ideji spojenectví s USA: „Za našimi východními hranicemi jsou totiž politici, které používají slovník, který jsme považovali už léta za překonaný- slovník moci a imperiálních ambicí“. V tomtéž komentáři o ruské reakci (jakožto obnovení výroby raket s jadernými hlavicemi nebo umístění raket v Kaliningradu apod.) se mluví jako o „povinné“ kritice, a že celý spor ještě nebyl vyostřen nad její rámec.
- O sociálních demokratech autor dalšího článku¹³⁴ mluví jako o „vždy proruských“ a odpor proti výstavbě radaru ČSSD připisuje velkému počtu bývalých komunistů ve straně. Poslance soc. demokracii, které hodlají hlasovat pro radar, nazývá agenty Moskvy. Klade důraz na zničení Moskvou české soc. demokracii před šedesáti lety.
- Argument vnímání Ruskem Střední Evropy, stále jako území bývalé Varšavské smlouvy¹³⁵.
- Časté odkazování na minulost česko-ruských vztahů a porovnání se současnosti. V jednom z komentářů¹³⁶ se provádí paralela mezi umístěním ruských jednotek a jaderných zbraní na území Československa v r. 1965 „aby (Rusko) mohlo v případě evropského konfliktu naplnit svou ofenzivní strategii ovládnout Zápasní Evropu až k Pyrenejím“, a umístěním americké základny, jejíž „smyslem je likvidovat nepřátelské útočné rakety vystřelené ať už se záměrem nebo omylem s oblastí Středního Východu“. Čímž si Moskva vyhrazovala právo určovat, kdy se Střední Evropa stane dějištěm všezničujícího jaderného konfliktu.

¹³¹ Tím autor zřejmě má na mysli konec studené války a konec bipolárního rozdělení světa.

¹³² LN. Domov. M. Weiss „Myšlenková plastelína“ 09. 07. 2008.

¹³³ Komentáře LN, P. Pešek. „Zvážíme odvetu. Bez hysterie“. 09. 07. 2008.

¹³⁴ Komentáře LN, M. Zvěřina „ČSSD zasloužila se o radar“. 10. 07. 2008.

¹³⁵ Rozhovor T. Šupové pro Lidové noviny. „Kdo není připraven se bránit, je napaden“. T. Pojar. Náместek ministra zahraničí

¹³⁶ Komentáře LN. P. Liňák (historik) „Důležité jsou smlouvy, ne stůl“. 14. 07. 2008.

- Poukazování na strategické zájmy Ruska v oblastech („blízkého zahraničí“), které kdysi patřily komunistickému impériu. Potrhuje se provázanost ve strategických oblastech (energetická, mediální)¹³⁷.
- Zmínění o existenci v ČR mohutné ruské lobby (KSČM, velká část ČSSD).
- K rusko-venezuelským jednáním o spolupráci v LN se uvedlo, že „Chávez dobře ví, že i Rusko chce oslabit moc USA a opět vstoupit na pomyslný piedestal světové velmoci řídící či ovlivňující běh světa¹³⁸“.

Z komentářů Lidových novin ohledně Ruska je tedy vidět, že deník vnímá tuto zem pořád jako potenciální hrozbu, a to nejen pro Českou Republiku, ale také i pro Střední Evropu. Opakovaně se mluví o ruských imperialistických ambicích a přetrvávajícím záměru ovládnout strategické polohy mimo své území. V souvislosti s tímto postojem, možnost spolupráci ČR se Spojenými Státy se pro Lidové noviny jeví jako nejlepší možnost jak ochránit evropské území před -v první radě ruskými, ale také i možnými Středovýchodními- ofenzivními strategiemi. Tento postoj k Rusku se ve většině komentářů vysvětluje českými zkušenostmi s Ruskem z 2/3 20. stol. Zdůrazňuje se, že ruský vliv v ČR se pořád sílí: poukazuje se na ruské záměrné manipulace s dodávkami ropy; činnost ruských agentů, které se údajně snažili ovlivnit veřejné mínění v postoji k radaru; na čtené ruské lobby na české politické scéně apod. Avšak z větší části důvody, které uváděl deník pro zdůraznění ruské hrozby a tedy i akutní nutnosti výstavby protiraketového obranného systému, se vztahovaly na minulost česko-ruských vztahů. Často se používaly slova, odvozené od „komunismus“ a „impérium“. Paralely s minulostí byly tedy promítané na současné poměry.

Celkově, při porovnání obou postojů deníků k Rusku, vyvozují, že deník Právo se snaží na tuto zem nahlížet z moderní perspektivy, tzn. z perspektivy proměn komunistického uspořádání a myšlení do nové roviny vztahů se Západem. To se vyznačuje proměnami, které se uskutečnily jak v zahraniční politice Ruska, tak i v jeho ekonomických vztazích s jinými zeměmi. Např. v obou denících se mnohokrát

¹³⁷ Komentáře LN. B. Doležal. „Média na stopě „ruské stopy“. 28. 07. 2008

¹³⁸ Horizont LN. M. Zelený-Atapana „Chávez si namlouvá Rusko“ 29. 07. 2008.

uvádělo, že Rusko je otevřeno k jakýmkoli vyjednávání a raději by přivítalo východisko, vylučující nutnost zbrojení. Lidové noviny ve svém pohledu na soudobé Rusko vyznačuje spíše skeptický postoj, nedůvěra a odkazování na minulost. Tudiž i konstatování, že americká vojenská základna přece jenom musí být postavena na českém území, podpoření velmi vystižným tvrzením náměstka ministra zahraničí T. Pojara: „Kdo není připraven se bránit, je napaden“¹³⁹. Z mého pohledu, utváření postoje k určité zemi se rozhodně řídí jak současnými, tak i minulými zkušenostmi s ní. Avšak, v politické sféře, je třeba více pohlížet na současné směry a záměry, pečlivě zvažovat všechny pro a proti s ohledem na zvláštnosti dané zemi, a podle možnosti vyhýbat se radikálnějším konfrontacím.

10. Závěr

Na počátku své práci formulovala jsem tuto hypotézu: “Předpokládám, že stanoviska deníku „Právo“ jsou spíše nakloněné k Rusku a naopak stanoviska „Lidových novin“ jsou více pozitivní k USA. Budou se podle mě překrývat v hodnocení. Prostřednictvím komentářů se tyto deníky budou pravděpodobně snažit manipulovat s informací tak, aby jejich stanoviska vypadaly zcela oprávněnými a potvrzovaly se.“ Po ukončení své práce považují svou hypotézu za osvědčenou. Deník Lidové noviny v otázce vybudování radaru na území ČR zaujal pozici, podporující tento americký projekt. Ve zpravodajské části tohoto listu se z větší části uváděly postoje zastánců radaru a americké strany. Obsahově, příspěvky komentátorů deníku v souvislosti s radarovou problematikou vystupovaly pro výstavbu základny, pojednávaly o výhodách, plynoucích z uzavření smlouvy s americkou stranou (jak z ekonomického, tak i s politického hlediska), a zdůrazňovaly současnou situaci ohrožení, ze které plyne potřeba výstavby tohoto zařízení. Ve vztahu k Rusku se Lidové noviny stavěly kriticky. Hlavním argumentem sloužilo nebezpečí ruských imperiálních ambicí, proti kterým je třeba se zajistit americkou podporou.

Otázka umístění radaru na území ČR se řešila ve dvou rovinách. Nejdříve to bylo spíše českou vnitropolitickou záležitostí, tato otázka se tedy řešila mezi českou levicí

---

¹³⁹ Rozhovor T. Šupové pro Lidové noviny. „Kdo není připraven se bránit, je napaden“. T. Pojar. Náměstek ministra zahraničí

a pravici. Avšak později tato otázka přerostla do roviny mezinárodních vztahů, kde už nešlo o politické body, ale o napjaté vztahy mezi dvěma velmocemi a orientaci Česka na jednu z nich.

Stanoviska deníku Právo se opravdu spíše překláněly na stranu Ruska, což se ukázalo nejenom prostřednictvím příspěvků komentátorů daného deníku, ale také i větším počtem článku zpravodajského charakteru, ve kterých se popisovaly a vysvětlovali ruské postoje a reakce na vybudování americké protiraketové základny v ČR. Svědčí to o tom, že redaktoři deníku Právo považují otázku umístění radaru za zásadnější a hodnější pozornosti. Deník Právo k otázce umístění radaru měl negativní postoj. Snažil se vysvětlit svým čtenářům, proč spolupráce s Američany není pro Česko žádoucí, apeloval na nevýhodu pokažení vztahů s Ruskem, a tedy i na to, že s Ruskem je třeba jednat s ohledem na specifickou tuto zemi.

Zvláště, když potom vycházíme z agendy „gatekeeping“, která popisuje schopnost redaktorů a editorů novin nastolovat určitá témata a ovlivňovat názory čtenářů na ně, dá se říct, že vedení deníku Lidové noviny opravdu považuje zintenzivnění spolupráci se Spojenými Státy v otázce obrany a postupné odpoutání z ruské „sféry vlivu“ za velice příznačné pro budoucí rozvoj a blahobyt České Republiky. Tento postoj se prohlubuje ještě víc, prostřednictvím poukazování na minulost rusko-českých vztahů, které podle komentářů deníku by měly ještě víc přesvědčit čtenáře o přínosu zapojení ČR do amerického obranného programu, který by měl ochránit zem nejenom před „darebáckými státy“ ale také před ruskou agresi. Redakce a „gatekeeper“ deníku Právo naopak se přiklání k tomu, že je třeba vycházet s Ruskem dobře, počítat se změnami, které tam od pádu Sovětského Svazu proběhly a třeba i považovat současné Rusko za výhodného a bezpečného partnera pro budoucnost, jak v politickém, tak i ekonomickém směru, a to bez ohledu na minulost.

Osobně považuji postoj Práva za více ohleduplný a mírumilovnější a zvážnější, což je podle mne správná cesta k rozvoji a efektivní spolupráci.

Použité zdroje

Jirák a Köpplová "Média a společnost"(2003)

M. Havelka „Dějiny a společnost“ (2001)

J. Watson, (1998)

W. Schulz, L. Hagen, H. Scherer, I. Reifová: „Analýza obsahu mediálních sdělení“ (2004)

T. Trampota „Zpravodajství“ (2006)

D. M. White, The Gatekeeper, a Case Study in the Selection of News, (1997).

P. Shoemaker, Gatekeeping: Sage, Thousand Oaks, (1991).

John E. Richardson: „Analysing newspapers: an approach from critical discourse analysis (2007).

Слесаренко И. „Камни преткновения в деятельности и исследованиях масс-медиа и массовых коммуникаций. Украинская журналистика в контексте мировой: Сб. научн. Трудов.“ (1998).

James Paul Gee: „An introduction to discourse analysis“(2005)-

www.cvvm.csa.cz

www.median.cz

www.wikipedia.org

www.pravo.novinky.cz

Deník „Právo“ (01.07.2008- 31.11.2008)

Deník „Lidové noviny“ (01.07.2008- 31.11.2008)